

Tiina Sävykoski

TOIMIALAKOHTAISET TILIKARTAT

Saruman Oy

TOIMIALAKOHTAISET TILIKARTAT

Saruman Oy

Tiina Sävykoski
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma, Taloushallinto

Tekijä: Tiina Sävykoski

Opinnäytetyön nimi: Toimialakohtaiset tilikartat, Saruman Oy

Työn ohjaaja: Merja Luukkonen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2018

Sivumäärä: 50 + 6

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Saruman Oy -niminen taloushallinnon yritys. Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda toimeksiantajan ja sen asiakasyritysten tarpeiden ja toiveiden pohjalta toimialakohtaiset tilikartat toimeksiantajan käyttämään Fennoa-taloushallinto-ohjelmaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli sitä kautta auttaa toimeksiantajaa vastaamaan paremmin asiakasyritystensä tarpeisiin sekä tehostaa toimeksiantajan omaa yritystoimintaa. Tutkimuksen toimialoiksi valittiin suunnittelu- ja konsultointiala, rakennusala, kaupan ala ja tilitoimistot.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja lähestymistapana oli konstrukttiivinen tutkimus. Tietoperustaa varten hankittiin teoreettista tietoa tilikartoista ja taloushallinnon digitalisaatiosta. Havainnoimalla kerättiin konkreettista tietoa Fennoassa olevista yritysten tilikartoista ja tileistä alkutilanteen kartoittamiseksi. Keskustelujen ja haastattelujen kautta hankittiin käytännöllistä ja kokemuksellista tietoa sekä toimeksiantajalta että yrityksiltä.

Teemahaastatteluihin ja keskusteluihin esitettyjen toiveiden pohjalta tutkimuksen kohteena olleille yrityksille luotiin sellaiset toimialakohtaiset tilikartat, jotka vastaavat mahdollisimman hyvin toimeksiantajan ja ennen kaikkea yritysten omiin toiveisiin ja tarpeisiin. Tilikarttatoiveet toteutettiin yritysten käytössä olevia Liikekirjuri-tilikarttoja muokkaamalla. Ratkaisujen toimivuuden testaus ja arviointi toteutettiin yhden toimialan yrityksen osalta.

Tutkimuksessa ei juuri havaittu toimialakohtaisia eroja tilikartan tasepuolella eikä sille puolelle ollut varsinaisia muutostarpeita. Tuloslaskelman puolella suurimmat rakenteelliset toimialakohtaiset erot näkyivät rakennusalan projektiosioissa ja suunnittelu- ja konsultointialan ja tilitoimiston atk-laite- ja ohjelmistokulutissa. Tärkeimmät yritysten muutostarpeet liittyivät osto- ja myyntitilien erittelyyn sekä ostojen oikaisuerien käsittelemiseen. Yritykset toivoivat tilikartasta mahdollisimman selkeää ja yksinkertaista ja kannattivat liiketoiminnan muihin kuluihin liittyvien tilien vähentämistä monilta osin. Monet yritysten esiin tuomista tarpeista ja toiveista olivat yhteisiä toimialasta riippumatta. Ja toisaalta, joissakin asioissa yrityksillä oli erilainen kanta asiaan samasta toimialasta huolimatta. Toimeksiantajan tavoitteena oli nopeuttaa ostolaskujen tiliointiä ja toiveet liittyivät pääasiassa liiketoiminnan muiden kulujen ja rahoituskulujen keskittämiseen.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että yleisten toimialakohtaisten tilikarttojen luominen on haastavaa ja että toimeksiantajan toimintaa voidaan tehostaa lisäämällä Fennoan automatisointimahdollisuuksien käyttöä. Tärkeimmäksi kehitysehdotukseksi todettiin Fennoan automatisointimahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen sekä niiden aktiivinen seuraaminen.

Asiasanat: digitaalinen taloushallinto, kirjanpito, tilikartta, toimialat

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Economics, Option of Financial Administration

Author: Tiina Sävykoski

Title of thesis: Business branch specific charts of accounts, Saruman Oy

Supervisor(s): Merja Luukkonen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018 Number of pages: 50 + 6

The purpose of this thesis was to create business branch specific charts of accounts to the financial management software called Fennoa, which is used in Saruman Oy. The aim of the study was to help Saruman Oy to serve its customers better and to improve the business performance of Saruman Oy. The following business branches were included in the study: planning and consulting services, construction business, commercial sector, and accounting companies.

The study was carried out as a qualitative study. The theoretical part of the study consists of two main chapters, charts of accounts and digital financial administration. The used study methods were observation, interview, and discussion.

The business branch specific charts of accounts were created based on the needs and wishes of the companies included in the study. Saruman Oy also had an impact on them. The branch specific charts of accounts were implemented by modifying the current charts of accounts of the companies included in the study. The testing and evaluation of the solution was carried out for one of the companies.

On the charts of accounts, the balance sheet was not technically changed. The profit and loss account, on the other hand, changed notably in many cases. The most important wishes of the companies involved differentiation of the accounts of sales and purchases and handling of adjustment items of purchases. The companies hoped the charts of accounts to be clear and simple. Therefore, they espoused the idea of decreasing the accounts of other operating charges on most parts. Many of the needs and wishes adduced in the interviews were common in spite of the different business branches. In some issues, on the other hand, the opinions were different despite the same business branch. The aim of Saruman Oy was to speed up the booking of purchase invoices. Its main wishes involved focusing of other operating charges and financial expenses of the companies.

In conclusion, general business branch specific charts of accounts are challenging to create. Improving business performance of Saruman Oy is possible by increasing the use of the automatization options of Fennoa. Therefore, the most important improvement suggestion is to utilize the automatization possibilities of Fennoa better.

Keywords: digital financial administration, accounting, chart of accounts, business branches

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	TILIKARTTA	9
2.1	Tiliryhmät.....	9
2.2	Ulkoisen laskentatoimen vaatimukset tilikartalle.....	10
2.3	Johdon laskentatoimen vaatimukset tilikartalle.....	12
2.4	Tilikartan rakenne.....	13
2.5	Liikekirjuri-tilikartta.....	14
2.6	Toimialakohtaiset tilikartat.....	15
3	TALOUSHALLINNON DIGITALISAATIO.....	17
3.1	Digitaalisen taloushallinnon määritelmä	17
3.2	Digitaalisen taloushallinnon edut.....	19
3.3	Digitaaliset taloushallintojärjestelmät.....	20
3.4	Fennoa.....	21
4	TOIMIALAKOHTAISTEN TILIKARTTOJEN LUONTI.....	22
4.1	Tutkimusprosessin kuvaus	22
4.2	Alkutilanteen kartoitus	24
4.3	Muutostarpeiden selvittäminen.....	26
4.3.1	Suunnittelu- ja konsultointiala	27
4.3.2	Rakennusala.....	28
4.3.3	Kauppan ala.....	30
4.3.4	Tilitoimistot	31
4.3.5	Toimeksiantajan toiminnan tehostaminen.....	32
4.4	Ratkaisujen laatiminen	33
4.5	Ratkaisujen toimivuuden testaus ja arviointi.....	37
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
6	POHDINTA	43
	LÄHTEET.....	47
	LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Jokaisella kirjanpitovelvollisella tulee olla kultakin tilikaudelta luettelo kirjanpidossa käytettävistä tileistä eli tililuettelo (Kirjanpitolaki 1336/1997 2.2 §). Tililuettelosta käytetään yleisesti myös nimeä tilikartta. Tilikartan laajuus ja yksityiskohtaisuus riippuu siitä, kuinka tarkka erittely tuloista ja menoista yrityksessä halutaan, unohtamatta kuitenkaan tilikarttaan kohdistuvia ulkoisia vaatimuksia (Taloushallintoliitto 2018a, viitattu 6.2.2018). Tilikarttaa ei ole standardoitu, mutta sen täytyy olla vähintään sillä tarkkuudella, että tileistä saadaan muodostettua viralliseen tilinpäätöksen taseen ja tuloslaskelman erät niitä koskevien asetusten vaatimusten mukaisesti (Taloushallintoliitto 2017, 2018a, viitattu 10.2.2018).

Taloushallinnossa on siirrytty vuosien varrella 1990-luvun paperittomasta kirjanpidosta ensin sähköiseen taloushallintoon ja siitä edelleen kohti digitaalista taloushallintoa (Lahti & Salminen 2014, 27). Digitaalisella taloushallinnolla tarkoitetaan sitä, että kaikki taloushallinnon aineisto on digitaalisessa muodossa alusta loppuun saakka ja käsittelyvaiheet mahdollisimman pitkälle automatisoituja (Suomela 2016, viitattu 20.2.2018). Sen hyötyjä ovat tehokkuus, nopeus, laatu, läpinäkyvyys ja reaaliaikainen raportointi. Jokaisella yrityksellä on taloushallintoa varten käytössään jokin järjestelmä tai ohjelma. Tällä hetkellä ollaan menossa vahvasti siihen suuntaan, että pilvipalvelut ja ohjelmistojen käyttäminen palveluna yleistyvät voimakkaasti niin pienten ja keski suurten kuin myös suurempien yritysten keskuudessa. (Lahti & Salminen 2014, 32–33, 36, 44.)

Tämän opinnäytetyön aiheena on toimialakohtaiset tilikartat. Työn tarkoituksena on luoda toimeksiantajan ja sen asiakasyritysten tarpeiden ja toiveiden pohjalta toimialakohtaiset tilikartat toimeksiantajan käyttämään taloushallinto-ohjelmaan. Opinnäytetyön tavoitteena on sitä kautta auttaa toimeksiantajaa vastaamaan paremmin asiakasyritystensä tarpeisiin sekä tehostaa myös toimeksiantajan omaa yritystoimintaa.

Opinnäytetyön toimeksiantajana on Saruman Oy -niminen taloushallinnon yritys. Yritys on perustettu vuonna 2011 ja sen kotipaikka on Oulu. Yrityksen toimisto sijaitsee keskellä kaupunkia ja siellä työskentelee toimitusjohtajan lisäksi vakituisesti kolme työntekijää. Asiakasyritysten talousosastona Saruman Oy vastaa kaikesta yrityksen kirjanpitoon, palkanlaskentaan ja muuhun hallintoon liittyvästä työstä. Useimmat asiakkaat haluavat palvelusopimukseen myös hallintopalvelun ja kääntävät yrityksensä kaiken hallinnollisen postin ja puhelut tulemaan suoraan Sarumanille.

Saruman Oy:n ohjelmistokumppanina on ollut vuoden 2017 alusta lähtien suomalainen yksityisessä omistuksessa oleva Fennoa Oy, jonka tarjoama Fennoa on tilitoimistoille sekä pienille ja keskisuurille yrityksille tarkoitettu taloushallinto-ohjelma. Fennoan käyttöön siirryttiin, koska se on automatisoitu ja täysin digitalisoitu taloushallinnon pilvipalvelu. (Fennoa 2018, viitattu 20.2.2018.) Se on myös uusi palvelu, joten sen kehittämiseen pystyttiin osallistumaan alusta alkaen. Fennoaan on oltu yrityksessä erittäin tyytyväisiä, se on todettu käytännössä erittäin helppokäyttöiseksi ja selkeäksi ja tulee siksi olemaan käytössä jatkossakin. Fennoassa olevan Liikekirjuri-tilikartan muokkaamista enemmän asiakaslähtöiseksi on mietitty yrityksessä jo aikaisemminkin ja siitä on esitetty toive myös asiakkaan puolelta, mutta sille ei ole löytynyt vielä sopivaa aikaa. Opinnäytetyön aihe on näin ollen hyvinkin ajankohtainen.

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu kahdesta osasta ja ovat raportin toisessa ja kolmannessa kappaleessa. Ensimmäinen osa käsittelee tilikarttoja. Siinä käydään ensin läpi eri tiliryhmät, tilikartan ulkoiset vaatimukset ja johdon laskentatoimen vaatimukset. Seuraavaksi tarkastellaan tilikartan rakennetta, kerrotaan lyhyesti raportointikoodistosta ja kuvataan Liikekirjuri-tilikartta. Tilikarttaosuuden viimeisessä kappaleessa paneudutaan hieman toimialakohtaisiin tilikarttoihin. Tietoperustan toinen osa käsittelee taloushallinnon digitalisaatiota, joka on tämän opinnäytetyön taustalla. Tässä osassa käydään ensin läpi digitaalisen taloushallinnon määritelmä ja sen edut. Sen jälkeen käsitellään digitaalisia taloushallintojärjestelmiä. Lopuksi kerrotaan tarkemmin Fennoa-ohjelmasta, johon toimialakohtaiset tilikartat luodaan.

Opinnäytetyön kehittämistehtävä on kuvattu raportin neljännessä kappaleessa. Tutkimuksessa kartoitetaan toimeksiantajan ja sen asiakasyritysten tarpeet ja toiveet tilikartan suhteen ja luodaan niiden pohjalta toimialakohtaiset ja asiakaslähtöiset tilikartat toimeksiantajan käyttämään Fennoa-ohjelmaan. Kyseessä on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Sopiva lähestymistapa työhön on konstruktiiivinen tutkimus. Konstruktiiivisen tutkimuksen tavoitteena on käytännön ongelman ratkaisu luomalla uusi konstruktio eli konkreettinen tuotos (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 65). Tässä työssä tuotoksena on toimialakohtaiset tilikartat.

Opinnäytetyössä käsitellään ainoastaan osakeyhtiön tilikarttaa ja tutkimuksessa keskitytään vain tiettyihin toimeksiantajan asiakasyritysten toimialoihin. Muiden yhtiömuotojen tilikartat ja muut toimialat rajataan tämän opinnäytetyön ulkopuolelle.

Työssä käytettäviä tiedonhankintamenetelmiä ovat havainnointi, keskustelut ja haastattelut. Havainnoimalla kerätään konkreettista tietoa Fennoassa olevista yritysten tilikartoista ja käytetyistä tileistä alkutilanteen kartoittamiseksi. Keskustelujen ja haastattelujen kautta hankitaan käytännöllistä ja kokemuksellista tietoa sekä toimeksiantajalta että sen eri toimialoilla toimivilta asiakasyrityksiltä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Millaiset tilikartat palvelisivat toimeksiantajan asiakasyrityksiä paremmin?
 - Mitkä tilit ovat tyypillisiä milläkin toimialalla?
 - Mitkä tilit ovat oleellisia ja tarpeellisia yritysten toiminnan ja seurannan kannalta?
2. Millainen tilikartta helpottaisi toimeksiantajan työtä ja tehostaisi yrityksen toimintaa?
 - Mitä tilejä Fennoan Liikekirjuri-tilikartassa kannattaisi yhdistää ja mitkä on syytä pitää ennallaan?

Haastattelujen tuleman pohjalta tutkimuksessa suunnitellaan ja toteutetaan Fennoaan sellaiset toimialakohtaiset tilikartat, jotka vastaavat mahdollisimman hyvin toimeksiantajan ja ennen kaikkea sen asiakasyritysten toiveisiin ja tarpeisiin. Lopuksi testataan ja arvioidaan laadittujen ratkaisujen toimivuutta käytännössä.

Opinnäytetyön viidennessä kappaleessa pohditaan työssä saatuja tuloksia ja tehdään niistä yhteenveto ja johtopäätökset. Viimeisessä kappaleessa pohditaan ja arvioidaan työn merkitystä ja onnistumista, todetaan sovitut jatkotoimenpiteet ja esitetään muutamia kehitysehdotuksia.

2 TILIKARTTA

Tilikartta eli tililuettelo on sananmukaisesti luettelo kirjanpidossa käytettävistä tileistä (Taloushallintoliitto 2018a, viitattu 6.2.2018). Kirjanpitolain (1336/1997 2.2 §) mukaan sellainen tulee olla jokaisella kirjanpitovelvollisella kultakin tilikaudelta. Tilikartan tilien sisältö ilmaistaan vähintään nimen avulla, mutta sähköistä kirjanpitoa varten tilit on myös numeroitava (Tomperi 2013, 47). Tilien nimet tulee antaa niin, että niistä käy selville tilien sisältö (Leppiniemi & Kisanlahti 2018a, luku 4, Kirjanpidon tekniikka, viitattu 24.4.2018). Vaikka kirjanpilolaki ei sitä edellytä, niin hyvän kirjanpitolavan mukaisesti tilien käyttötarkoitusta ja sisältöä selvennetään usein myös kirjausohjein (Tomperi 2013, 47).

Tilikartan laajuus ja yksityiskohtaisuus määräytyy yrityksen liiketoiminnan luonteen perusteella ja riippuu siitä, kuinka tarkka erittely menoista ja tuloista yrityksessä halutaan (Tomperi 2013, 47; Taloushallintoliitto 2018a, viitattu 6.2.2018). Yrityksen kannattaakin ottaa käyttöön itselleen tarkoituksenmukaisin kartta (Leppiniemi & Kisanlahti 2018b, luku 10, Kirjanpitolautakunta, viitattu 24.4.2018). Tilikarttaan kohdistuvia ulkoisia vaatimuksia ei kuitenkaan voi sivuuttaa.

2.1 Tiliryhmät

Tilikartassa tulee olla erilliset tilit erityyppisille liiketapahtumille eli menoille, tuloille ja rahoitustapahtumille. Tilit jaotellaan liiketapahtumatyyppien mukaan neljään tiliryhmään, joita ovat rahoitustilit, menotilit, tulotilit ja tilinpäätöstilit. (Tomperi 2013, 18.)

Rahoitustilit jaetaan rahoitusomaisuuden tileihin ja pääomatileihin. Rahoitusomaisuuden tileillä eli raha- ja saatavatileillä seurataan rahojen ja saatavien määrää ja niiden lisäyksiä ja vähennyksiä. Tavallisimpia rahoitusomaisuuden tilejä ovat kassatili, pankkitili ja myyntisaamistili. Pääomatilit jaetaan edelleen oman ja vieraan pääoman tileihin. Oman pääoman tilit riippuvat yritysmuodosta. (Tomperi 2013, 18, 20.) Omaa pääomaa muodostuu yritykseen sijoitetusta pääomasta, yritykseen kertyneistä voittovaroista sekä omaisuuden arvonnousujen kautta (Yrittäjät 2013, viitattu 9.2.2018). Tavallisimpia vieraan pääoman tilejä ovat lainatili ja ostovelkatili (Tomperi 2013, 20).

Menotileille kirjataan tuotannontekijöiden hankinnasta syntyneet menot. Ne voivat olla pitkävaikutteisia, kuten koneet, kalusto ja rakennukset tai lyhytvaikutteisia, kuten raaka-aineet, palkat ja vuokrat. Tulotileille puolestaan kirjataan tulot, jotka syntyvät suoritteiden myynnistä asiakkaille. Suoritteita ovat tavaroiden lisäksi myös palvelut. (Tomperi 2013, 13, 23, 26.)

Tilinpäätöstilejä eli tulostiliä ja tasetiliä tarvitaan vain manuaalisessa kirjanpidossa. Tilikauden päättyessä laadittavaa tilinpäätöstä varten niille päätetään kaikki muut tilikauden aikana käytetyt tilit. Tulostilille päätetään kaikki tilikaudelle kuuluvat menot ja tulot ja sen avulla selvitetään tilikauden tulos. Tasetilille puolestaan päätetään kaikkien raha- ja saatavtilien sekä pääomatilien loppusummat. (Tomperi 2013, 29.)

2.2 Ulkoisen laskentatoimen vaatimukset tilikartalle

Ulkoinen eli yleinen laskentatoimi tuottaa tietoa yrityksen ulkopuolisille sidosryhmille, joita ovat muun muassa verottaja, muut viranomaiset, sijoittajat ja muut yhteistyökumppanit. Ulkoisen laskentatoimen hoitaminen on lakisääteistä siten yritykselle välttämätöntä. Sen tärkeimpiä tuotoksia ovat tilinpäätös ja veroilmoitus. Ulkoisen laskentatoimen perusta on yrityksen kirjanpito, joten tilinpäätöksen, arvonlisävero- ja veroilmoituksen sekä muiden ulkoisen laskennan tuottamien raporttien vaatimukset on hyvä ottaa huomioon jo yrityksen tilikartassa. (Selander & Valli 2007, luku 2.4, Laskentatoimi.)

Kirjanpitolain ohjeistus itse tilikartan ja tilien suhteen on melko vähäistä:

Liiketapahtumat merkitään asian mukaan kirjanpitotileille (kirjaus). Jokainen tili on pidettävä sisällöltään samana. Tilin sisältöä voidaan kuitenkin muuttaa toiminnan kehityksen, 2 momentissa tarkoitetun tililuettelon muutoksen tai muun erityisen syyn vuoksi.

(30.12.2015/1620)

Kirjanpitovelvollisella tulee olla kultakin tilikaudelta kirjanpitotileistä selkeä ja riittävästi eritelty luettelo, joka selittää tilien sisällön (tililuettelo). (1336/1997 2.2 §.)

Kirjanpitolain mukaan siis riittää, että tilikartta on selkeä ja riittävästi eritelty ja että tilikartassa olevien tilien sisältö on kerrottu. Jotta tilikartta olisi riittävästi eritelty, sen on oltava tarpeeksi laaja ja yksityiskohtainen. Kirjanpitolautakunta katsoo hyvän kirjanpitotavan edellyttävän tilikartalta ainakin sen asteista tarkkuutta, että tilien saldot voidaan virallista tilinpäätöstä laadittaessa siirtää sellaisinaan taseeseen oikeaan vastaavien tai vastattavien erään ja tuloslaskelmaan oikeaan

tuotto- tai kuluryhmään kirjanpitoasetuksen kaavojen ja vaatimusten mukaisesti (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018b, luku 7, Kirjanpitolauslautakunta, viitattu 24.4.2018). Mikro- ja pienyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista säädetään omassa pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöstä koskevassa asetuksessaan (Taloushallintoliitto 2017, viitattu 10.2.2018). Kirjanpitoasetuksessa säädetyt kaavat taseelle ja kululajikohtaiselle tuloslaskelmalle on esitetty liitteissä 1 ja 2. Niissä on huomioitu myös pien- ja mikroyrityksiä koskevat helpotukset (ns. lyhennetty tase ja tuloslaskelma).

Vaikka tilikartan muoto ja ryhmitys on määrätty, tärkeämpää on kuitenkin, että tilikartta on niin yksityiskohtainen, että siihen perustuvan laskennan kautta tilinpäätöksessä voidaan antaa ”oikea ja riittävä kuva toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta olennaisuusperiaatteen mukaisesti ottaen huomioon kirjanpitovelvollisen harjoittaman toiminnan laatu ja laajuus”, kuten kirjanpitolaki (1336/1997 3.2 §) vaatii (Narvasoft 2017, viitattu 12.2.2018). Myös monet tilinpäätöksessä annettavat liitetiedot vaativat määrättyjen asioiden kirjaamista omille tileilleen (Taloushallintoliitto 2018a, viitattu 6.2.2018).

Tilikartassa on hyvä olla omat tilit myös kaikille erikseen selvitettävälle erille, joita tarvitaan veroilmoituksen ja muiden viranomaisilmoitusten täyttämisen yhteydessä. Esimerkiksi verojen kirjaamisen osalta kirjanpitovelvollisella on käytännössä kuitenkin useita mahdollisia menettelytapoja (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018b, luku 10, Kirjanpitolauslautakunta, viitattu 24.4.2018). Tärkeintä on, että jäljitettävyys eri liiketapahtumien ja annettujen ilmoitusten välillä on helposti todettavissa kirjanpidosta (Tomperi 2013, 47; Taloushallintoliitto 2018a, viitattu 6.2.2018). Tätä yleisperiaatetta kutsutaan aukottoman kirjausketjun eli audit trailin vaatimukseksi. Se koskee koko kirjanpitoa, joka on järjestettävä kirjanpitolain (1336/1997 2.6 §) mukaan niin, että liiketapahtumien, tositteiden ja kirjausten yhteys kirjanpitoon ja siitä tilinpäätökseen on vaikeuksitta todettavissa molempiin suuntiin. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018a, luku 6, Juokseva kirjanpito, viitattu 24.4.2018.)

Kirjanpitolaki edellyttää, että jokainen tili pidetään pääsääntöisesti sisällöltään samana. Tilien sisältöä on lainkin perusteella mahdollista kuitenkin muuttaa jonkin erityisen syyn, kuten esimerkiksi tilikartan muutoksen tai toiminnan kehityksen vuoksi. (1336/1997 2.2 §.) Muutokset voidaan tehdä joko tilikauden vaihtumisen yhteydessä tai siten, että kesken tilikauden tehtyihin tilimuutoksiin liittyvät kirjaukset oikaistaan myös alkukauden tapahtumien osalta (Tomperi 2013, 50). Mikäli päättyvää tilikautta koskevat tiedot eivät ole tilimuutosten vuoksi vertailukelpoisia edellisen tilikauden tietojen kanssa, on siitä esitettävä selvitys tilinpäätöksen liitetiedoissa (Kirjanpitoasetus 1339/1997 2.2 §).

Tilien sisältö on olennainen osa kirjausketjua. Kirjausketjun aukottomuuden kannalta on tärkeää, että tilien sisältöihin tehdyt muutokset ilmenevät tilikartasta esimerkiksi siten, että joko siitä tai erillisestä asiakirjasta ilmenee muutoksen päivämäärä ja tilin sisällön muutos. (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018b, luku 2, Kirjanpitolautakunnan yleisohjeet, viitattu 24.4.2018.)

Tilikarttaa ei ole standardoitu, vaikka sitä on yritetty tehdä 1970-luvulta lähtien (Talouhallintoliitto 2018a, viitattu 6.2.2018; Vahtera 2011, viitattu 24.4.2018). Viimeisin ehdotus yleisesti käyttöön otettavaksi standardiksi on raportointikoodisto, joka kehitettiin yhteistyönä Fully Integrated Accounting (FIA) -hankkeessa vuosina 2009–2010 helpottamaan ja nopeuttamaan yritysten pakollista sidosryhmäraportointia sekä yhtenäistämään raportointikäytäntöjä (Raportointikoodisto 2010, viitattu 6.2.2018; Tieto 2010, viitattu 6.2.2018). Keräämällä, lajittelemalla ja välittämällä tietoa kirjanpidosta raporttien saajille standardoidussa tiedostomuodossa raportointikoodisto keventää viranomaisraportoinnin aiheuttamaa työtä (Raportointikoodisto 2012, viitattu 6.2.2018). Raportointikoodisto noudattaa virallisen tilinpäätöksen rakennetta ja sitä voidaan käyttää myös suoraan tilikarttana (Raportointikoodisto 2018, viitattu 6.2.2018).

2.3 Johdon laskentatoimen vaatimukset tilikartalle

Kun ulkoinen laskentatoimi tuottaa tietoa ensisijaisesti yrityksen ulkopuolisille sidosryhmille, johdon laskentatoimen eli sisäisen laskennan tarkoituksena on palvella yrityksen johtoa. Johdon laskentatoimi ei ole lakisääteistä vaan sitä tehdään ensisijaisesti yrityksen omien tarpeiden näkökulmasta. Syynä tähän on se, että ulkoisen laskennan tuottamat raportit eivät yleensä ole riittäviä yrityksen omiin tarpeisiin. Johdon laskentatoimi tuottaa yrityksen johdon tueksi erilaisia taloudellisia laskelmia, kuten kustannuslaskelmia, kannattavuuslaskelmia, investointilaskelmia ja kassavirtalaskelmia. Niiden tarkoituksena on tukea johtamiseen liittyvässä päätöksenteossa, ihmisten ohjaamisessa ja resurssien varmistamisessa. Lisäksi johdon laskennan tehtävänä on tuottaa näkymiä yrityksen talouden tulevasta kehityksestä ja auttaa tulevaisuuden suunnittelussa. (Hyypä 2015, viitattu 19.2.2018; Ikaheimo, Malmi & Walden 2016, 118–120.)

Yrityksen tarpeet johdon laskentatoimen suhteen kannattaa huomioida jo tilikartassa. Tarpeet riippuvat hyvin pitkälti yrityksen koosta ja liiketoiminnan laajuudesta. Mitä suurempi yritys on kyseessä, sitä merkittävämpi rooli johdon laskennalla on yritystoiminnan ohjaustyökaluna (Selander

& Valli 2007, luku 2.4, Laskentatoimi). Seurannan kannalta on hyvä valita tilikarttaan sellaiset tilit, joille kirjatulla tapahtumilla on yritykselle jotain toivottua informaatioarvoa. Mitä tarkemmin kulut ja tuotot on eritelty kirjanpidossa esimerkiksi eri kustannuspaikoille tai projekteille, sitä parempaa lähtötietoa se on johdon laskentatoimen tuottamille laskelmille. (Hourunranta 2015, 7.) Jos toiminta on kovin pienimuotoista, tilien lukumäärää on kuitenkin syytä rajoittaa, jotta kirjanpito ei menisi kovin pirstaleiseksi (Narvasoft 2017, viitattu 19.2.2018).

2.4 Tilikartan rakenne

Suomessa eniten käytettyjä perustilikarttoja ovat 1970-luvulla luotu yleistilijärjestelmä (YTJ) sekä vuonna 2001 julkaistu Kirjurituo Oy:n perustililuettelo. Vuonna 2012 tehdyssä opinnäytetyössä tehdyn selvityksen mukaan myös raportointikoodisto vastaa niitä monilta osin sekä systematiikaltaan että numeroinniltaan. Rakenteellisesti raportointikoodiston todettiin olevan hyvin lähellä etenkin perustililuettelo. (Lepistö 2012, abstrakti, 13, 31, 52.)

Kirjanpitolain (1336/1997 3.1 §) mukaan tilipäätöksessä esitetään ensin tase ja sen jälkeen tuloslaskelma. Tämä järjestys on ollut voimassa vuonna 2004 tehdystä kirjanpitolain muutoksesta lähtien (Laki kirjanpitolain muuttamisesta 1304/2004 3.1 §). Samaa järjestystä noudatetaan myös tilikartassa, jonka rakenne perustuu yleensä virallisessa tilinpäätöksessä esitettävän taseen ja tuloslaskelman kaavoihin. Tilikartta jakaantuu siis näihin kahteen osaan, taseeseen ja tuloslaskelmaan. (Tomperi 2013, 47).

Tilikartassa taseen puoli jakaantuu edelleen kahteen osaan, vastaavaan ja vastattavaan. Vastava –osiosta selviää, mitä pysyvää ja vaihtuvaa omaisuutta tai omaisuuteen verrattavaa kirjanpitovelvollisella on hallussaan esim. rakennuksina, maa-alueina, koneina ja kalustona, tavarana, oikeuksina, rahana tai saatavina. Vastattavaa –osio puolestaan kertoo, kenen omistuksessa tämä kaikki omaisuus todellisuudessa on. Se on joko yrityksen omaa pääomaa tai vierasta pääomaa. Tilikartan taseen puolella tilien lukumäärä ei ole yleensä kovin suuri. (Narvasoft 2017, viitattu 12.2.2018; Tomperi 2013, 48–49.)

Toisin kuin taseessa, tilikartan tuloslaskelman puolella voi olla tarvittaessa jopa tuhat tiliä, sillä tuloslaskelma on se tilikartan osa, jossa eritellään ja ryhmitetään rahaliikenteen osapuolet ja tarkoitukset olosuhteisiin nähden riittävän yksityiskohtaisesti. Jos liiketapahtumia on vähän ja liiketoi-

minta ei ole kovin laveaa, niin silloin tilien lukumäärä tilikartan tuloslaskelmapuolellakin voi olla vain muutamia kymmeniä. (Narvasoft 2017, viitattu 12.2.2018.)

2.5 Liikekirjuri-tilikartta

Kirjuriuote Oy:n Liikekirjuri-tilikartta on liikeyritysten kirjanpitoon tarkoitettu tililuettelo ja suosittu standardi taloushallinnon ammattilaisten keskuudessa (Kirjuriuote 2018a, viitattu 15.2.2018). Se on alun perin rakennettu vuoden 1997 kirjanpitolain tuloslaskelma- ja tasekaavojen pohjalle ja se soveltuu kaikille eri yhtiömuodoille. Liikekirjuri-tilikartta on yleiskäyttöinen eli riippumaton kirjanpitovelvollisen toimialasta ja käytössä olevasta taloushallinnon atk-sovelluksesta. (Kirjuriuote 2018b, viitattu 15.2.2018.) Kuten muutkin Kirjuriuotteen tilikartat, Liikekirjuri-tilikartta on valmiina oletustilikarttana lukuisissa taloushallinto-ohjelmissa ja –palveluissa. Lisäksi kaikki Kirjuri-tilikartat ovat ladattavissa veloitusetta käyttöön Kirjuriuotteen verkkosivuilta. Liikekirjuri-tilikartasta on saatavilla myös ruotsin- ja englanninkieliset maksulliset kieliversiot. (Kirjuriuote 2018a, viitattu 15.2.2018.)

Kirjuriuotteen peruslähdekohta on, että Liikekirjuri-tilikarttaa käyttämällä yritys voi mahdollisimman helposti tuottaa lainsäädännön edellyttämän tilinpäätöksen siten, että myös arvonlisäverolain vaatimukset täyttyvät. Pääkirjanpidon tileiltä saa suoraan myös Verohallinnon ja Tilastokeskuksen edellyttämiä tietoja. (Kirjuriuote 2018b, viitattu 15.2.2018.)

Liikekirjuri-tilikartta on laajuudeltaan noin 900 tiliä ja se jakaantuu muiden tilikarttojen tapaan taseeseen ja tuloslaskelmaan. Tilikartta ei sisällä erillisiä pää- ja alatilejä vaan kaikki tilit ovat samantasoisia. Tilikartasta on olemassa myös laajennettu versio, jossa on käytössä omat tilit eri arvonlisäverokantojen mukaisia liiketapahtumia varten. Laajennettuun tilikarttaan on lisätty noin 450 tiliä. (Kirjuriuote 2018a, 2018b, viitattu 15.2.2018.)

Liikekirjuri-tilikartassa tasetilit (1000-2999) ovat nelinumeroisia. Tilinumerot ovat pääsääntöisesti parittomia. Laajennetussa tilikartassa on omat tilit pysyviin vastaaviin kuuluvan (käyttö)omaisuuden ja ennakkomaksujen arvonlisäverolliselle käsittelylle. (Kirjuriuote 2018b, viitattu 15.2.2018.)

Tuloslaskelman tilit (3000–9999) on numeroitu siten, että viimeinen neljästä numerosta on lähtökohtaisesti nolla ja vapaasti käytettävissä omien tarkoituksien mukaisesti. Hyviä käytätötapoja tilin neljännelle numerolle voivat olla esimerkiksi arvonlisäverokäsittely, jako muuttuviin ja kiinteisiin kuluihin tai konsernitilien tunnus. Tilikartassa ei siis ole valmiina omia tilejä muuttuvia ja kiinteitä kuluja varten. Laajennetussa tilikartassa tuloslaskelmatilien neljäs numero ilmaisee arvonlisäverokannan. Tilikartan tiliväli 4500–4999 on varattu käyttäjien lisätarpeita varten. (Kirjuriuote 2018b, viitattu 15.2.2018.)

2.6 Toimialakohtaiset tilikartat

Kirjapitolakia muutettiin vuonna 2016 siten, että ”Tilinpäätöksen tulee antaa oikea ja riittävä kuva toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta olennaisuusperiaatteen mukaisesti ottaen huomioon kirjanpitovelvollisen harjoittaman toiminnan laatu ja laajuus.” (Laki kirjapitolain muuttamisesta 1376/2016 3.2 §). Muutoksen vuoksi esimerkiksi toimialakohtaiset erot ovat entistä merkityksellisempiä tiedonantovelvoitteen täyttämässä. Tieto, joka on tarpeen oikean ja riittävän kuvan antamiseksi esimerkiksi rakennusliikkeestä, ei välttämättä ole sitä luottolaitoksen kohdalla. (Tukes 2015, viitattu 19.2.2018.)

Jotta yrityksen kirjapito olisi mahdollisimman selkeää ja siitä saisi helposti muodostettua yllä mainitun kirjapitolain säädöksen mukaisen tilinpäätöksen, yrityksen toimiala ja laajuus kannattaa ottaa huomioon jo tilikarttaa laadittaessa. Tilikarttaan on hyvä valita vain yrityksen toiminnan kannalta sopivat tilit ja rajoittaa tilien lukumäärä toiminnan näkökulmasta oleelliseen, jotta tilikartta ja sitä kautta koko kirjapito olisi mahdollisimman selkeä ja ymmärrettävä kokonaisuus. (Narvasoft 2017, viitattu 19.2.2018.)

Johdon laskentatoimen kannalta yrityksen kirjapidossa on hyvä käyttää sellaisia tilejä, joille kirjaudu tapahtumilla on yritystoiminnalle jotain tarpeellista informaatioarvoa (Hourunranta 2015, 7). Johdon laskentatoimen tarpeet ja seurannan kohteet voivat vaihdella huomattavasti eri toimialojen välillä. On selvää, että esimerkiksi myynnin seurannassa myyntitilien eri arvonlisäverokannoilla on ihan erilainen merkitys ravintola-alan tai kaupan alan yrittäjälle kuin vaikkapa kampaamoyrittäjälle.

Tilikartassa toimialakohtaiset erot näkyvät lähinnä tuloslaskelman puolella. Meno- ja tulotilit riippuvat pitkälti siitä, millaista liiketoimintaa yritys harjoittaa. Jos toiminta on kovin pienimuotoista, tilejä voi olla korkeintaan muutamia kymmeniä, kun taas suurella monialaisella yrityksellä niitä voi olla helposti jopa yli tuhat. Tilien lukumäärään vaikuttaa luonnollisesti myös se, miten monimuotoista yrityksen toiminta on. (Narvasoft 2017, viitattu 19.2.2018.)

Valmiita toimialakohtaisia tilikarttoja ei liene yleisesti saatavilla. Kappaleessa 2.5 kuvatun Kirjuri-tuote Oy:n tarjoaman Liikekirjuri-tilikartan tapaan myös eri kirjanpito-ohjelmien valmiiksi sisältämät tilikartat ovat pääsääntöisesti niin sanottuja yleis- tai perustilikarttoja. Niitä voi kuitenkin yleensä helposti muokata yrityksen tarpeita vastaaviksi.

3 TALOUSHALLINNON DIGITALISAATIO

1990-luvun paperittomasta kirjanpidosta siirryttiin 2000-luvun alkupuolella sähköiseen taloushallintoon ja siitä on siirrytty vuosien varrella edelleen kohti digitaalista taloushallintoa. Suomi mahdollisti lainsäädännöllään sähköisen taloushallinnon ja paperittoman kirjanpidon jo vuonna 1997. Sähköiseen taloushallintoon siirtymistä ja sen nopeaa kehittymistä ovat vauhdittaneet myös monet muut asiat, kuten internetin nopea käyttöönotto, yhtenäiset pankkistandardit ja edistyksellinen maksuliikenneinfrastruktuuri. Myös suomalaiset palveluntarjoajat ja ohjelmistotalot ovat kehittäneet voimakkaasti ohjelmistoja ja palveluja sähköisen taloushallinnon ympärille. (Lahti & Salminen 2014, 27–31.)

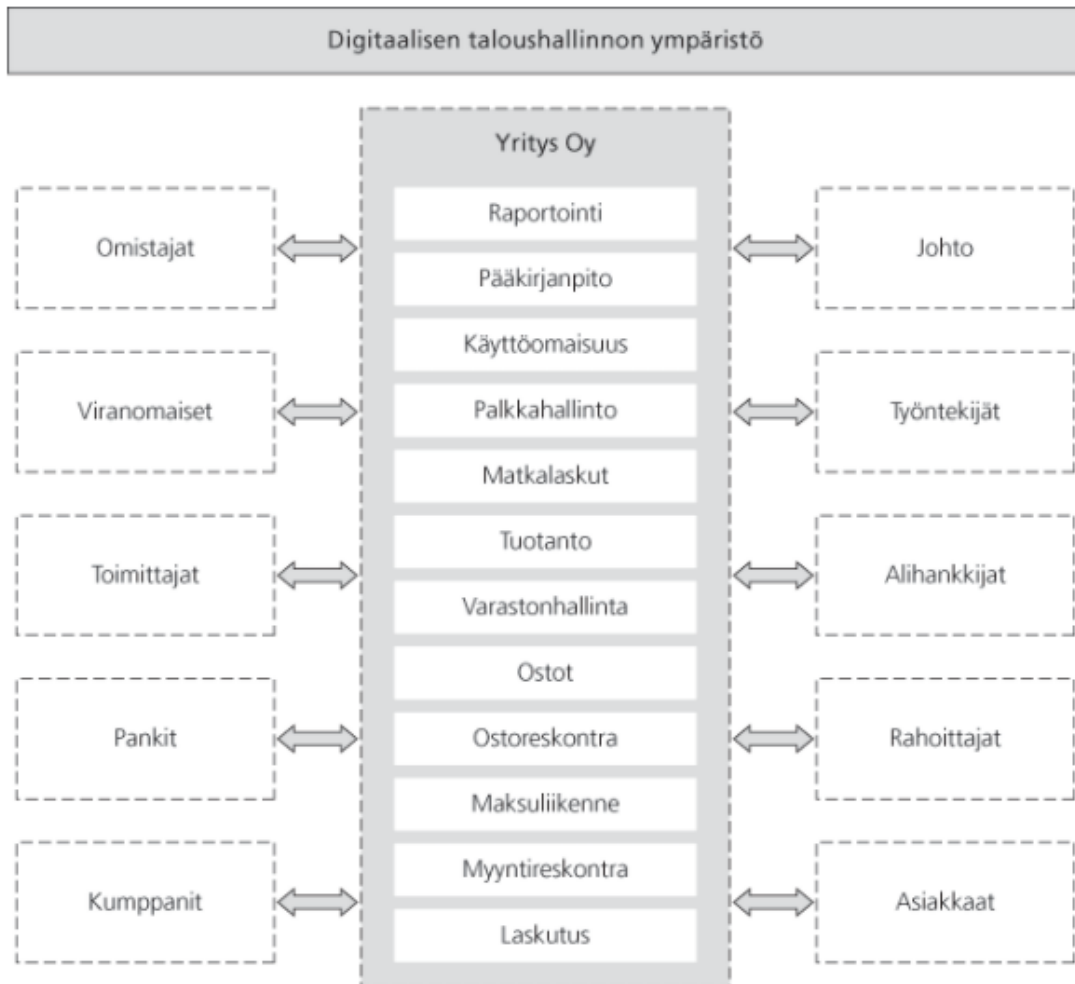
Lähtökohdat sähköisen taloushallinnon räjähdysmäiselle kasvulle olivat olemassa jo 1990-luvun lopulla ja vielä 2000-luvun alussa näytti lupaavasti siltä, että Suomeen olisi voinut syntyä merkittävää kansainvälistä kasvua ja vientiä edustava toimiala sähköisen taloushallinnon ympärille. Suomi on kuitenkin menettänyt etumatkansa sähköisen taloushallinnon edelläkävijänä, kun digitaalinen taloushallinto on yleistynyt Suomessa lähes kaikkia ennusteita hitaammin. Pisimmällä se on suomalaisissa suuryrityksissä. (Lahti & Salminen 2014, 27–31.)

3.1 Digitaalisen taloushallinnon määritelmä

Lahden & Salmisen mukaan ”digitaalisella taloushallinnolla tarkoitetaan taloushallinnon kaikkien tietovirtojen ja käsittelyvaiheiden automatisointia ja käsittelyä digitaalisessa muodossa.” Digitaaliseen taloushallintoon kuuluu, että kaikki kirjanpidon ja myös sen osaprosessien tapahtumat käsitellään mahdollisimman automaattisesti. Digitaalisesta taloushallinnosta käytetäänkin usein myös termiä *automatisoitu taloushallinto*. (2014, 24.)

Modernissa taloushallinnossa ja laskentatoimessa ulkoinen ja sisäinen laskentatoimi ovat integroituneet tiiviisti toisiinsa (Lahti & Salminen 2014, 16). Sen vuoksi digitaalisessa taloushallinnossa kaikkea kirjanpitomateriaalia, tietovirtoja ja prosessivaiheita täytyy tarkastella myös yli yritys- ja sidosryhmärajojen (kuvio 1). Kaikki taloushallinnon tietovirrat tulee pyrkiä hoitamaan sähköisesti toimittajien, asiakkaiden, viranomaisten, henkilöstön, rahoittajien ja mahdollisten muiden sidos-

ryhmien kanssa. Digitaalista taloushallintoa voi siis hyvin kuvata vielä kolmannellakin eri määritelmällä, joka on *integroitu taloushallinto*. (Lahti & Salminen 2014, 24.)

KUVIO 1. Digitaalisen taloushallinnon prosessit ja niiden ulottuvuus yli organisaatorajojen (Lahti & Salminen 2016, 25)

Jotta taloushallinto olisi täysin digitaalista, eikä vain sähköistä, on kaikki taloushallinnon aineisto käsiteltävä sähköisesti arvoketjun kaikissa vaiheissa (Lahti & Salminen 2014, 26; Suomela 2016, viitattu 20.2.2018). Esimerkiksi tilanne, jossa vastaanotettu paperilasku muutetaan sähköiseksi skannaamalla, ei ole määritelmän mukaan digitaalista taloushallintoa, vaan silloin on kyse sähköisestä taloushallinnosta. (Lahti & Salminen 2014, 26.)

3.2 Digitaalisen taloushallinnon edut

Digitaalinen tieto sijaitsee yleensä erilaisissa tietokannoissa ja sitä siirretään ja käsitellään sähköisessä muodossa olevilla sovelluksilla tai ohjelmistoilla. Digitaalisessa muodossa olevaa tietoa on yleisesti ottaen tehokkaampi ja nopeampi käsitellä, siirtää, esittää ja varastoida kuin perinteisesti paperilla olevaa tietoa. (Lahti & Salminen 2014, 19.)

Suomelan mukaan ”digitaalisen taloushallinnon tavoitteena on automatisoida rutiininomaisia ja manuaalisia kirjanpidon työvaiheita ja tuottaa samanaikaisesti valmista kirjanpitoaineistoa”. Kyse on hänen mukaansa enemmänkin työn luonteen muutoksesta kuin teknisestä muutoksesta. (2016, viitattu 20.2.2018.) Automatisoinnin avulla sähköisen taloushallinnon hyödyt kertaantuvat moninkertaisiksi. Automatisointi lisää tuottavuutta ja vapauttaa resursseja muuhun käyttöön. (Kuokkanen 2016, viitattu 20.2.2018.) Digitaalinen taloushallinto parantaa toiminnan laatua ja läpinäkyvyyttä sekä vähentää virheitä helppokäyttöisten käyttäjää opastavien käyttöliittymien ja automaation myötä. Digitaalisuus tuo mukanaan myös ajasta ja paikasta riippumattomuuden, mikä lisää taloushallintoon joustavuutta. (Lahti & Salminen 2014, 32–33.)

Digitaalisen taloushallinnon kiistaton etu on reaaliaikainen raportointi. Sen avulla yritykset pystyvät jatkuvasti kiristyneessä kilpailuympäristössä johtamaan toimintaa sen hetkisen tiedon pohjalta ja näin reagoimaan asioihin nopeasti. Suurille yrityksille digitaalisuus on käytännössä myös ainoa keino selvittää kasvaneista kontrolli- ja vastuuvaatimuksista. Ilman sähköisiä järjestelmiä kansainvälisen suuryrityksen on esimerkiksi erittäin vaikea kontrolloida maailman toisella puolella olevan yksikön taloushallintoa reaaliaikaisesti. (Lahti & Salminen 2014, 33.)

Digitaaliseen taloushallintoon siirtyminen on monessa mielessä myös ekologinen ratkaisu. Se vähentää olennaisesti paperinkulutusta, tulostamista ja arkistointitilan tarvetta, millä on alentava vaikutus myös sähkön ja lämmön kulutukseen. Sähköisten järjestelmien ja etenkin verkon välityksellä käytettävien palvelujen käyttö vaikuttaa alentavasti myös liikkumiseen ja kuljetukseen. (Lahti & Salminen, 32–33.)

3.3 Digitaaliset taloushallintojärjestelmät

Yrityskoosta riippumatta jokaisella yrityksellä on käytössään jonkinlainen taloushallinnon järjestelmä. Taloushallinnon tietojärjestelmäratkaisut luokitellaan kahteen pääryhmään: taloushallinnon erillisjärjestelmiin ja kokonaisvaltaisiin integroituihin toiminnanohjaus- eli ERP-järjestelmiin (Enterprise Resource Planning). Vaikka taloushallinto on hyvin vakioitua ja lailla säädeltyä, on eri yrityksillä ja eri toimialoilla usein hyvinkin erilaisia tarpeita taloushallinnon prosesseissa, mikä vaikuttaa järjestelmän valintaan. Yrityksen kasvaessa ja kansainvälistyessä sen tarpeet ja taloushallintojärjestelmälle asetetut vaatimukset yleensä laajenevat. Myös yrityksen toimiala vaikuttaa olennaisesti taloushallintoprosesseihin. Palvelualan asiantuntijaorganisaatiolla on yleensä hyvin erilaiset tarpeet taloushallintoon liittyen verrattuna esimerkiksi valmistusteollisuuteen, pankkiin tai kaupan alan yrityksiin. (Lahti & Salminen 2014, 36–37.)

Suuryrityksillä on yleensä käytössään jokin markkinoilta löytyvä ERP-järjestelmä tai omalle toimialalle tarkoitettu erityinen operatiivinen järjestelmä. Suomessa on tarjolla myös useita keskisuurille yrityksille tarkoitettuja hieman kevyempiä ERP-järjestelmiä, joiden joukossa on muutamia vain tietyille toimialoille tarkoitettuja yritysjärjestelmiä. Pienillä yrityksillä kirjanpitojärjestelmä on yleensä käytössä joko tilitoimiston kautta tai pilvipalveluna. (Lahti & Salminen 2014, 37–38.) Digitaalisen taloushallinnon yleistymisen kannalta avainasemassa ovat nykyaikaiset pilvipohjaiset taloushallintojärjestelmät, joita yritys ja tilitoimisto voivat käyttää samanaikaisesti verkon välityksellä (Lahti & Salminen 2014, 37; Finnomec Oy 2018, viitattu 20.2.2018). Yhteinen järjestelmä mahdollistaa tehokkaan yhteistyön asiakkaan ja tilitoimiston välillä kun kumpikin osapuoli voi keskittyä ajankäytön ja oman asiantuntijuuden kannalta oleelliseen tekemiseen (Finnomec Oy 2018, viitattu 20.2.2018).

Pienet yritykset käyttävät tyypillisesti tilitoimistojen tarjoamia taloushallinnon sovelluspalveluita osana kokonaispalvelua (Business Process Outsourcing). Toinen vaihtoehto on hankkia tarvittavat vuokrasovellukset suoraan ohjelmistovalmistajalta tai erilliseltä pilvipalveluntarjoajalta. Myös keskisuurille ja suurille yrityksille löytyy hyviä taloushallinnon pilvipalveluratkaisuja ja kokonaisluoistuspalvelua. Nyt ollaankin menossa erittäin vahvasti siihen suuntaan, että pilvipalvelut ja ohjelmistojen käyttäminen palveluna yleistyvät voimakkaasti myös suurten ja keskisuurten yritysten keskuudessa. (Lahti & Salminen 2014, 44.)

3.4 Fennoa

Fennoa on sekä tilitoimistoille että pienille ja keskisuurille yrityksille tarkoitettu taloushallinto-ohjelma. Se eroaa monista muista markkinoilla olevista kirjanpito-ohjelmista edukseen siinä, että se on automatisoitu digitaalinen taloushallinnon pilvipalvelu. (Fennoa 2018, viitattu 20.2.2018.) Fennoa on puhtaasti selainkäyttöinen ratkaisu, jolla kirjanpidon ja taloushallinnon tekeminen on Taloushallintoliiton kirjoituksen mukaan sellaista kuin sen olisi aina pitänyt ollakin eli digitaalista, nopeaa, toimintavarmaa ja jopa hauskaa. Fennoan avulla tilitoimisto voi tarjota asiakkailleen erittäin ketterät, helppokäyttöiset ja pitkälle automatisoidut digitaalisen taloushallinnon palvelut. (2018b, viitattu 20.2.2018.) Fennoa onkin ihan syystä Suomen nykyaikaisin taloushallinto-ohjelma. Palvelua kehittää ja ylläpitää suomalainen yksityisessä omistuksessa oleva Fennoa Oy. (Fennoa 2018, viitattu 20.2.2018.)

Fennoa on kehitetty yhdessä tilitoimistojen kanssa. Sen parhaita ominaisuuksia ovat muun muassa täydellinen laskutusohjelma, automaattinen tiliöinti ja sähköiset kuitit. Automaattinen tiliöinti sisältää tiliotteiden ja myyntilaskujen automaattisen tiliöinnin sekä ostolaskujen esitiliöinnin. Fennoan muita hyviä ominaisuuksia ovat esimerkiksi reaaliaikainen kassavirtaennuste, reaaliaikaiset kirjanpidon ja johdon raportit sekä monipuoliset integraatiomahdollisuudet. Näiden lisäksi Fennoa on myöskin ainoa markkinoilla oleva ohjelma, joka tuottaa oikeaa ja ajantasaista tietoa myös tilitoimiston oman toiminnan tueksi. Fennoa Ohjaamon avulla kaikkien asiakasyritysten tilanteen näkee helposti koontinäkyvässä ja tilitoimiston työlistassa. Sieltä saa näkyviin myös tilitoimiston asiakaskohtaiset tilastot muun muassa laskutuksineen ja kannattavuuksineen. (Fennoa 2018, viitattu 20.2.2018.)

Fennoassa on useita tilikarttoja, joista yritykselle voi valita tarkoitukseen sopivan. Liikekirjuri soveltuu osakeyhtiöille ja henkilöyhtiöille, Kiinteistökirjuri asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöille ja Yhdistytilikartta yhdistyksille ja säätiöille. Fennoan tilikarttaluettelosta löytyy myös kappaleessa 2.2 mainittu Raportointikoodisto, joka soveltuu kaikille yhtiömuodoille. (Fennoa 2018, viitattu 20.2.2018.)

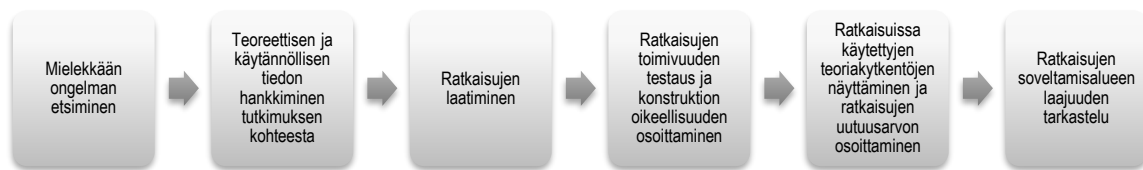
4 TOIMIALAKOHTAISTEN TILIKARTTOJEN LUONTI

Tässä opinnäytetyössä luotiin Fennoa-ohjelmaan toimialakohtaiset ja asiakaslähtöiset tilikartat toimeksiantajan ja sen asiakasyritysten tarpeiden ja toiveiden pohjalta. Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Lähestymistapana työssä käytettiin konstruktivistista tutkimusta, joka soveltuu hyvin lähestymistavaksi silloin kun tarkoituksena on luoda jokin konkreettinen tuotos eli konstruktio (Ojasalo ym. 2014, 65).

Konstruktivistisessa tutkimuksessa pyritään hyvin käytännönläheiseen ongelmanratkaisuun, joka perustuu sekä olemassa olevaan teoreettiseen tietoon että uuteen empiiriseen kerättävään tietoon. Konstruktivistisen tutkimuksen tavoitteena on saada käytännön ongelmaan uudenlainen ja teoreettisesti perusteltu ratkaisu, joka tuo asianosaisille myös uutta tietoa. Kyse on lähestymistavasta, jossa pyritään muuttamaan aikaisempaa toimintaa ja käytäntöjä. (Ojasalo ym. 2014, 65–67.)

4.1 Tutkimusprosessin kuvaus

Konstruktivistinen tutkimus sisältää tyyppillisesti suunnittelua ja käsitteellistä mallintamista sekä mallien toteutusta ja testaamista (Ojasalo ym. 2014, 65). Konstruktivistisen tutkimuksen prosessi on havainnollistettu kuviossa 2.

KUVIO 2. Konstruktivistisen tutkimuksen prosessi (mukaillen Ojasalo ym. 2014, 67)

Yllä esitetyn prosessikaavion tapaan tämän opinnäytetyön ensimmäinen vaihe oli **mielekkään ongelman etsiminen**. Opinnäytetyön tekemisestä ja työn aiheesta sovittiin toimeksiantajan kanssa opinnäytetyöntekijän suorittaman ammattiharjoittelun aikana syksyllä 2017. Opinnäytetyön aiheeksi valittiin toimialakohtaiset tilikartat, sillä Fennoassa olevan Liikekirjuri-tilikartan muokkaamista enemmän asiakaslähtöiseksi oli mietitty toimeksiantajan yrityksessä jo aikaisem-

minkin ja siitä oli esitetty toive myös asiakkaan puolelta. Aihetta rajattaessa päädyttiin käsittelemään ainoastaan osakeyhtiön tilikarttaa ja keskittymään vain tiettyihin toimeksiantajan asiakasyritysten toimialoihin. Tutkimusongelmiksi asetettiin kysymykset, millaiset tilikartat palvelisivat toimeksiantajan asiakasyrityksiä paremmin ja millainen tilikartta helpottaisi toimeksiantajan työtä ja tehostaisi yrityksen toimintaa.

Työn seuraava vaihe oli **teoreettisen ja käytännöllisen tiedon hankkiminen tutkimuksen kohteesta**. Konstruktiivisessa lähestymistavassa tutkimuksen hyödyntäjän ja toteuttajan välinen vuorovaikutus ja kommunikointi ovat tärkeässä roolissa ja tyypillisiä menetelmiä ovatkin havainnointi, ryhmäkeskustelut, kysely ja haastattelu (Ojasalo ym. 2014, 65, 68). Näitä menetelmiä käytettiin myös tässä työssä. Tietoperustaa varten hankittiin teoreettista tietoa tilikartoista ja taloushallinnon digitalisaatiosta. Tietoperustan kokoamisen jälkeen valittiin tutkimuksen kohteeksi sopivat toimialat ja haastateltavat yritykset yhdessä toimeksiantajan kanssa.

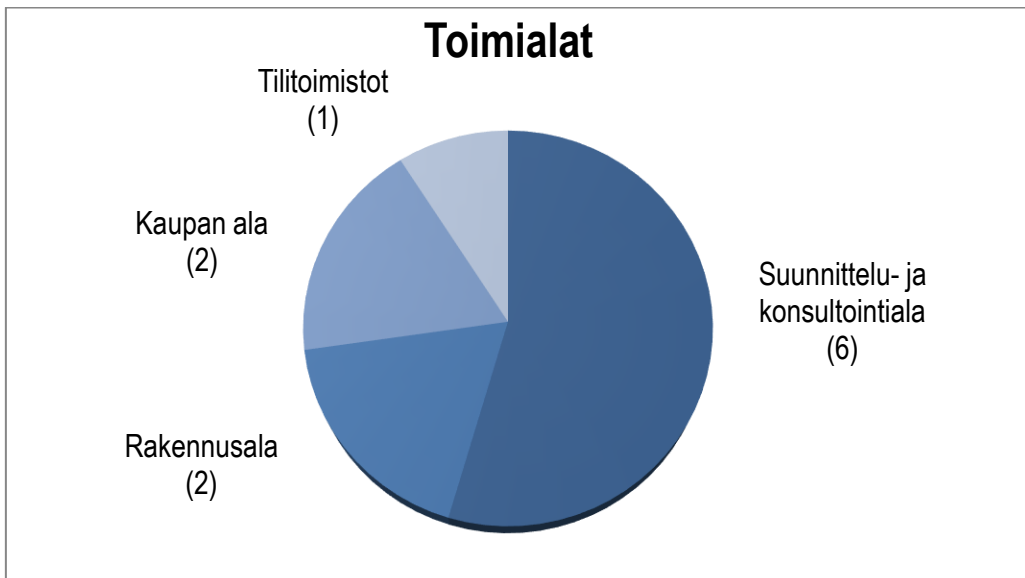
Seuraavaksi kartoitettiin kunkin toimialan yritysten alkutilanne tilikarttojen osalta. Kartoitus toteutettiin havainnoimalla. Keräämällä Fennoasta konkreettista tietoa yritysten tilikartoista ja käytetyistä tileistä pyrittiin saamaan vastaus siihen, minkä tilien käyttö on tyypillistä milläkin toimialalla. Yritysten tarpeet ja toiveet tilikartan suhteen selvitettiin haastattelujen avulla. Selvittämällä, mitkä tilit ovat oleellisia ja tarpeellisia yritysten toiminnan ja seurannan kannalta, pyrittiin saamaan vastaus siihen, millaiset tilikartat palvelisivat toimeksiantajan asiakasyrityksiä paremmin. Haastattelujen ja toimeksiantajan kanssa erikseen käytyjen keskustelujen kautta selvitettiin, mitä tilejä Liikekirjuri-tilikartassa kannattaisi yhdistää ja mitkä tilit on syytä pitää ennallaan. Tällä pyrittiin saamaan vastaus siihen, millainen tilikartta helpottaisi toimeksiantajan työtä ja tehostaisi yrityksen toimintaa.

Työn kolmantena vaiheena oli **ratkaisujen laatiminen**. Konstruktiivisessa tutkimuksessa käytännön toimijat ovat tyypillisesti aktiivisesti mukana ratkaisun laatimisessa (Ojasalo ym. 2014, 65). Näin oli myös tämän opinnäytetyön kohdalla. Niin toimeksiantaja kuin asiakasyrityksetkin osallistuivat tilien suunnitteluun myös ihan käytännön tasolla. Teemahaastatteluissa ja keskusteluissa esitettyjen toiveiden pohjalta tutkimuksen kohteena oleville yrityksille suunniteltiin ja toteutettiin Fennoaan sellaiset toimialakohtaiset tilikartat, jotka vastaavat mahdollisimman hyvin toimeksiantajan ja ennen kaikkea yritysten omiin toiveisiin ja tarpeisiin.

Viimeisenä vaiheena oli **ratkaisujen toimivuuden testaus ja konstruktion oikeellisuuden osoittaminen**. Konstruktiviseen tutkimukseen sisältyy tyypillisesti myös ratkaisun toimivuuden testaus ja arviointi, parhaimmillaan myös kohdeorganisaation ulkopuolella (Ojasalo ym. 2014, 65). Tässä opinnäytetyössä testaus ja arviointi toteutettiin yhden toimialan yrityksen osalta tarkastelemalla yrityksen tilikarttaan tehtyjen muutosten laajuutta ja vaikutusta taseeseen ja tuloslaskelmaan sekä arvioimalla konstruktion oikeellisuutta. Samassa yhteydessä toteutettiin osin myös konstruktivisen tutkimuksen prosessin kaksi viimeistä vaihetta arvioimalla ratkaisujen uutuusarvoa ja tarkastelemalla ratkaisujen soveltamisalueen laajuutta.

4.2 Alkutilanteen kartoitus

Tutkimuksen toimialoiksi valikoituivat lopulta suunnittelu- ja konsultointiala, rakennusala, kaupan ala ja tilitoimistot (kuvio 3). Toimeksiantajan asiakasyrityksistä kolmella ensiksi mainitulla toimialalla toimivia yrityksiä oli yhteensä kymmenen, joista kuusi oli suunnittelu- ja konsultointialalla toimivia yrityksiä, kaksi rakennusliikkeitä ja kaksi kaupan alan yrityksiä. Tutkimuksen tilitoimistoja edusti toimeksiantaja. Kaikki tutkimuksen yritykset ovat suomalaisia pien- tai mikroyrityksiä.

KUVIO 3. Tutkimuksen kohteeksi valitut toimialat (yritysten lukumäärä)

Kunkin toimialan yritysten alkutilanne tilikarttojen osalta kartoitettiin tarkastelemalla Fennoasta yritysten tilikarttoja ja saldoluetteloita. Kaikilla yhdellätoista tutkimuksen kohteena olleilla yrityksillä oli jo alkutilanteessa käytössä Fennoan Liikekirjuri-tilikartta. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yrityksillä oli käytössä päivitetty versio, josta muun muassa perustamis- ja tutkimusmenojen

poistoja ja satunnaisia eriä koskevat tilit oli poistettu vuoden 2016 alusta voimaan tulleen kirjanpitolain uudistuksen muutosten mukaisesti. Samasta syystä tilikarttaan oli päivityksessä lisätty myös konserniavustuksiin liittyvät tilit. Muita päivitettyyn versioon tehtyjä pienempiä muutoksia olivat esimerkiksi muutamien pankkisaamisiin liittyvien tilien poisto, luotollisten shekkitilien lisäys, metalliromun ja -jätteen myynti- ja ostotilien lisäys sekä poikkeuksellisiin käyttöomaisuuden ja käyttöomaisuusosakkeiden myyntivoittoihin liittyvien tilien lisäys.

Tilikarttojen tasepuoli oli kaikilla kohdeyrityksillä lähes identtinen. Muutamilla uusilla, vuonna 2017 perustetuilla yrityksillä se oli täysin muokkaamaton. Muilla yrityksillä muutoksia oli tehty, mutta niilläkin hyvin vähän. Pankkitilejä ja lainatilejä oli hyvin tyypillisesti nimetty yrityskohtaisesti. Muutamien yritysten tilikartoissa oli myös yrityskohtaisia myyntisaamisiin, muihin saamisiin ja ostovelkoihin liittyviä tilejä. Parille yritykselle oli lisätty osinkoihin liittyen omat tilit osinkojen ennakonpidätyksiä ja osingonjakovelkoja varten. Joihinkin tilikarttoihin oli lisätty myös yksittäisiä siirtovelkatilejä bonus- ja lomapalkkoihin liittyen. Hieman jo pidempään toimineen rakennusliikkeen tilikartassa oli toimialalle tyypillisiin keskeneräisiin tuotteisiin ja valmiisiin tuotteisiin liittyviä lisätilejä, jotka oli nimetty rakennuskohteiden mukaan.

Tuloslaskelman puolella yritysten tilikartoissa oli enemmän variaatiota kuin taseen puolella. Joillakin uusilla yrityksillä myös tuloslaskelmapuoli oli jopa aivan muokkaamaton. Rakennusliikkeiden tilikarttojen osalta pohjatyötä oli tehty jo jonkin verran. Niissä myynti- ja varsinkin ostotilejä oli eritelty jo hyvin pitkälle siten, että rakennusprojektien eri osa-alueet oli huomioitu. Rakennusalan lisäksi myös muutamien muiden toimialojen yritysten tilikartoissa (yhdessä suunnittelu- ja konsultointialan yrityksessä, yhdessä kaupan alan yrityksessä sekä tilitoimistossa) oli nimetty useampia myynti- ja ostotilejä yritysten harjoittaman liiketoiminnan ja siihen liittyvien myytävien ja ostettavien tuotteiden perusteella.

Yritysten saldoluetteloita ja pääkirjoja tarkastelemalla todettiin, että molemmilla kaupan alan yrityksillä suuri osa ostoista oli yhteisötavarahankintoja. Muilla toimialoilla näitä ei ollut. Toisella yrityksellä myös yhteisötavarahankinnat oli eritelty tuotteiden mukaan nimetyille ostotileille, kun taas toisella yrityksellä, jonka tilikartassa oli käytössä vain yksi yleisostotili, yhteisötavarahankinnat ja myös tuonnit sekä niihin liittyvät tullit, tuontihuolinta- ja muut hankintakulut, oli kaikki kirjattu niille varatuille omille tileilleen.

Kulutilien puolella tilikarttamuutoksia ei ollut juurikaan tehty. Yhden suunnittelu- ja konsultointialan yrityksen ja tilitoimiston tilikarttoihin oli lisätty yksittäisiä yritystoimintaan oleellisesti liittyviä atk-laite- ja ohjelmistokulutilejä. Yritysten salduletoista kävi ilmi, että kyseisillä yrityksillä oli atk-kuluja huomattavasti enemmän kuin rakennusalan ja kaupan alan yrityksillä, mikä oli odotettavissa. Liiketoiminnan muiden kuluja, kuten matka-, edustus- tai mainontakuluja osalta ei voitu todeta, että niistä jotkut olisivat jollekin toimialalle tyypillisempiä kuin muille.

Tutkimuksen kohteena olleilla yrityksillä, pois lukien muutama uusi yritys, oli ollut kuluvan ja edellisen tilikauden aikana tilikartasta käytössä yrityksestä riippuen 27–60 tiliä taseen puolella ja 50–186 tiliä tuloslaskelman puolella (haettu 1.3.2018). Kaiken kaikkiaan Fennoan Liikekirjuri-tilikartan päivitetystä versiossa todettiin olevan yhteensä 969 eri tiliä, joista 425 tiliä oli taseen puolella ja 544 tiliä tuloslaskelman puolella.

4.3 Muutostarpeiden selvittäminen

Tilikarttojen muutostarpeiden selvittäminen toteutettiin haastattelujen ja keskustelujen avulla. Tavoitteena oli saada kultakin toimialalta kahden eri yrityksen edustaja(t) haastateltavaksi. Suunnittelu- ja konsultointialan kuudesta asiakasyrityksestä haastateltiin vain yhtä yritystä. Tämä johtui pääasiassa siitä, että monet sen alan asiakasyrityksistä olivat vasta perustettuja ja alkukartoituksessa havaittiin, että niiden tilikartoista oli ollut käytössä vain perustilejä. Rakennusalan kahdesta asiakasyrityksestä haastateltiin molempia, samoin kaupan alan yrityksistä.

Yritysten kanssa käydyt haastattelut olivat luonteeltaan keskustelunomaisia teemahaastatteluja ja etenivät sen mukaan, mitä asioita haastateltavat pitivät tärkeinä. Opinnäytetyöntekijän ja haastateltavan lisäksi myös toimeksiantaja osallistui niihin. Haastatteluissa yritysten tilikarttoja tarkasteltiin siten koko ajan myös toimeksiantajan näkökulmasta. Toimeksiantajan kanssa käytiin myös erillisiä keskusteluja toiminnan tehostamiseen liittyen.

Teemahaastattelut ja keskustelut käytiin maalisi- ja huhtikuussa 2018 (liite 3). Ne olivat kertaluonteisia ja kestoltaan yhdestä kahteen tuntiin. Ne nauhoitettiin haastateltavien suostumuksella. Jokaisen haastateltavan kanssa sovittiin, ettei häntä tai hänen edustamaansa yritystä mainita nimeltä opinnäytetyössä. Poikkeuksena tästä oli luonnollisesti tilitoimistoja edustanut toimeksiantaja.

4.3.1 Suunnittelu- ja konsultointiala

Tutkimuksen suunnittelu- ja konsultointialaa edustava yritys on jo pidempään alalla toiminut suomalainen IT-alan yritys. Yritys työllistää kymmenisen henkilöä Oulussa ja luokitellaan pienyrityksiin. Yrityksen toimitusjohtajan mukaan työ on pääasiassa asiantuntijatyötä ja myyntityötä ja toiminta hyvin projektiluonteista.

Yrityksen tilikartasta oli ollut kuluva ja edellisen tilikauden aikana käytössä taseen puolelta yhteensä 42 tiliä ja tuloslaskelman puolelta 121 tiliä (haettu 1.3.2018). Yrityksen tilikartan muutostarpeiden selvittämiseksi pidettiin teemahaastattelu yrityksen omissa toimitiloissa 2.3.2018. Yrityksestä siihen osallistui toimitusjohtajan lisäksi myös hallinnollisista tehtävistä vastaava henkilö, joka huolehti yrityksessä Fennoaan liittyvien tehtävien hoidosta.

Haastattelun aikana havaittiin, että yritykselle oli perustettu Fennoaan laskentakohteet, jotka eivät sellaisenaan vastanneet yrityksen tarpeita. Todettiin, että laskentakohteina on hyvä olla isoimmat ja tärkeimmät projektit, joita yrityksessä halutaan seurata tarkemmin.

Tilikartan tasepuolelle haastattelussa tuli esiin ainoastaan yksi muutosajatus, joka liittyi koneisiin ja kalustoon. Taseen puolelle kirjattavat koneet ja laitteet toivottiin eriteltävän muutamalle eri tilille. Todettiin, että sama muutos kannattaa tehdä myös tuloslaskelman puolella olevalle koneiden ja kaluston poistotilille ja nimetä uudet poistotilit vastaavasti kuin taseen puolella.

Myyntitilejä oli käytössä vain yksi ja siihen toivottiin muutosta. Myyntitilit haluttiin eritellä tuotteittain. Samat tuotenimikkeet suunniteltiin otettavan käyttöön myös laskutuksessa. Samoin ostotilejä oli käytössä vain yksi. Myös ne haluttiin eritellä ostotyypeittäin. Yrityksen toimitusjohtaja lupasi laatia listat tilikarttaan lisättävistä myynti- ja ostotileistä. Alihankintatili päätettiin pitää ennallaan. Ostojen osalta sovittiin ettei tiettyjä ostojen oikaisueriä (muun muassa ostojen alennukset, ostorahdit ja tuontihuolinta) eritellä omille tileilleen.

Henkilöstökulujen osalta toivottiin palkkojen erittelyä henkilöstöryhmittäin. Myös myyntihenkilöstön provisiopalkkoja varten kaivattiin omaa tiliä. Todettiin, että asiantuntijaorganisaatiossa on hyvä olla tili myös kannustuspalkkioille, joten se päätettiin säilyttää tulevaisuutta ajatellen. Luontoisetuja koskeviin tiliryhmiin toivottiin omia tilejä laajakaistaetuja varten.

Liiketoiminnan muihin kuluihin liittyvistä tileistä sovittiin poistettavaksi turhia tilejä. Useimmat niistä liittyivät toimitilakuluihin, markkinointikuluihin ja hallintokuluihin. Esimerkiksi myyminenedistämiskulujen osalta todettiin ettei sellaisille tileille, kuten *Asiakaslehdet* ja *Asiakasviihde* ole tällä toimialalla tarvetta. Myös muita kulutilejä todettiin voitavan vähentää yhdistämällä samaan tiliryhmään kuuluvia tilejä. Näitä olivat muun muassa matkakuluihin, edustuskuluihin, mainontakuluihin ja hallintokuluihin liittyvät tilit.

Atk-laite- ja ohjelmistokulutilien osalta tilikartan muokkaamista pohdittiin pitkään. IT-alalla atk-laite- ja ohjelmistokulut ovat merkittävä kuluerä, jota ei voi monien muiden toimialojen tavoin keskittää vain muutamalle tilille. Yrityksen tilikarttaan oli lisätty jo aikaisemmin yksi yrityksen liiketoiminnan kannalta oleellinen atk-kulutili ja haastattelussa selvisi, että tilikartan tähän osioon kaivattiin myös muita muutoksia. Atk-laitekulut ja ohjelmistokulut haluttiin eriyttää omille tileilleen ja lisätä erityyppisiä ohjelmistokuluja varten myös muutamia alatilejä. Todettiin, että sillä ei ole niinkään merkitystä onko atk-laite tai ohjelmisto vuokrattu, joten vuokrakulutilin käytöstä päätettiin luopua. Todettiin, että leasingtili sen sijaan on säilytettävä, samoin kuin omat tilit alle kolmen vuoden ikäisiä atk-laitehankintoja ja atk-laitteiden pienhankintoja varten.

Tieto- ja rahaliikennekuluista todettiin, että telefaxkuluille tarkoitettu tili on nykypäivänä turha ja että puhelinkuluja varten riittää vain yksi tili. Puhelinkulut haluttiin pitää edelleen erillään datasiirto- ja internetkuluista. Datasiirto- ja internetkulut muodostavat kyseisellä toimialalla ison osan kuluista ja ne toivottiin eriytettävän jatkossa kahdelle eri tilille, jotka nimetään *Tietoverkkokulut* ja *Internetyhteyskulut*.

4.3.2 Rakennusala

Tutkimukseen osallistui kaksi rakennusalan yritystä. Molemmat ovat rakennusliikkeitä, joista toinen on oululainen jo pidempään toiminut pienyritys ja toinen pari vuotta sitten perustettu yritys. Molemmissa yrityksissä toiminta on rakennusliikkeille tyypillisesti projektiluonteista.

Pidempään toimineen yrityksen tilikartasta oli ollut kuluva ja edellisen tilikauden aikana käytössä taseen puolelta yhteensä 60 tiliä ja tuloslaskelman puolelta 186 tiliä (haettu 1.3.2018). Uudemalla yrityksellä vastaavat luvut olivat 27 ja 50. Rakennusalan tilikartan muutostarpeiden selvittämiseksi pidettiin kolme erillistä teemahaastattelua. Pidempään toimineesta yrityksestä haasta-

teltiin toimitusjohtajan lisäksi myös projektipäällikköä. Nämä haastattelut pidettiin toimeksiantajan toimitiloissa 21.3.2018 ja 28.3.2018. Uudemman yrityksen teemahaastattelu pidettiin puhelinhaastatteluna 23.3.2018.

Haastatteluissa todettiin, että molemmilla yrityksillä eri rakennusprojektit olivat järkevästi omina laskentakohteinaan. Haastateltavan projektipäällikön mukaan projektiluonteinen toiminta asettaa haasteita kustannuslaskennalle ja sitä kautta tilikartalle. Hän arvelikin, että rakennusala on varmasti yksi haastavimmista toimialoista tilikartan suhteen.

Tilikartan tasepuolen muutoksille ei kummassakaan yrityksessä nähty tarvetta. Pidempään toimineelle rakennusliikkeelle oli jo aikaisemmin lisätty keskeneräisiin tuotteisiin ja valmiisiin tuotteisiin liittyviä lisätilejä, jotka oli nimetty rakennuskohteiden mukaan. Ne todettiin edelleen asiaankuuluviksi ja riittäviksi.

Pidempään toimineen rakennusliikkeen tilikartassa oli jo ennestään kolme nimettyä myyntitiliä. Niihin toivottiin yhtä lisätiliä. Uudemmallalla rakennusliikkeellä oli käytössä vain yksi myyntitili ja sen todettiin riittävän toistaiseksi. Molempien yritysten tilikarttoihin oli tehty ostotilien osalta iso muutos jo aikaisemmin. Tilin oli eritelty hyvin pitkälle rakennusprojektien eri osa-alueiden mukaan Talo 2000 –nimikkeistön mukaisesti. Talo 2000 on rakennusala Suomessa käytettävä nimikkeistöjärjestelmä, jonka tarkoituksena on yhtenäistää käytäntöä ja parantaa rakennusprosessin osapuolten välistä tiedonkulkua (Rakennustieto 2018, viitattu 12.4.2018).

Haastateltavalla projektipäälliköllä oli valmis ehdotus, miten projekteihin liittyvien ostotilien jaottelua voitaisiin parantaa edelleen ja hän esitteli sen teemahaastattelussa. Ehdotuksessa oli yhteensä 12 pääryhmää entisten yhdeksän sijaan. Kuten jo aikaisemminkin, pääryhmät oli nimetty projektien eri osa-alueiden mukaan ja niitä olivat esimerkiksi raivaus ja purku, maanrakennus, perustukset ja alapohja sekä runko ja vesikatto. Uudessa ehdotuksessa jokaisen pääryhmän alla oli kolmesta kymmeneen nimettyä alatiliä. Entiseen verrattuna alatilejä oli lisätty jonkin verran ja muutamia siirretty ryhmien välillä. Haastattelussa projektipäällikkö totesi, että tilikartan olisi hyvä olla joustava, jotta esimerkiksi uusia alatilejä voidaan tarpeen tullen lisätä myöhemminkin. Haastatteluissa kävi ilmi, että varsinkin näitä projektiosotilejä varten olisi syytä olla kirjausohje, jotta kaikille osapuolille tulisi yhteinen ymmärrys siitä, mitä ostoja millekin tilille kirjataan.

Molempien yritysten kanssa sovittiin, että liiketoiminnan muita kuluja koskevista tileistä poistetaan turhat tilit. Ne liittyivät pääasiassa markkinointikuluihin ja hallintokuluihin. Myös useita muita tilejä todettiin voitavan vähentää yhdistämällä samaan tiliryhmään kuuluvia tilejä. Näitä olivat ajoneuvokuluihin, atk-laite- ja ohjelmistokuluihin, matkakuluihin, edustuskuluihin, mainontakuluihin ja hallintokuluihin liittyvät tilit. Esimerkiksi atk-laite- ja ohjelmistokuluihin liittyvien tilien määrää sovittiin vähennettävän seitsemästä neljään. Todettiin, että leasingtili on säilytettävä, samoin kuin omat tilit alle kolmen vuoden ikäisiä atk-laitehankintoja ja atk-laitteiden pienhankintoja varten. Kaikki muut laite- ja ohjelmistokulut haluttiin keskitettävän yhdelle tilille.

4.3.3 Kaupan ala

Tutkimukseen osallistui kaksi kaupan alan yritystä, jotka kumpikin ovat oululaisia vaateliikkeitä. Molemmat yritykset ovat olleet toiminnassa jo pari vuotta ja työllistävät muutamia työntekijöitä. Toinen yrityksistä luokitellaan pienyrityksiin ja toinen mikroyrityksiin.

Pienyrityksiin luokiteltavan yrityksen tilikartasta oli ollut kuluvan ja edellisen tilikauden aikana käytössä taseen puolelta yhteensä 48 tiliä ja tuloslaskelman puolelta 105 tiliä (haettu 1.3.2018). Mikroyrityksiin luokiteltavalla yrityksellä vastaavat luvut olivat 33 ja 85. Yritysten tilikarttojen muutostarpeiden selvittämistä varten pidetyt teemahaastattelut pidettiin toimeksiantajan toimitiloissa 3.4.2018 ja 6.4.2018.

Toinen tutkimuksen yrityksistä toimi kyseisenä ajankohtana kahdessa eri toimipisteessä. Haastattelussa todettiin, että molemmille toimipisteille oli oma laskentakohde, kuten myös yrityksen verkkokaupalle. Toinen yritys toimi vain yhdessä toimipisteessä eikä sille ollut perustettu eri laskentakohteita.

Tilikartan taseen puolen muutoksille ei kummassakaan yrityksessä nähty varsinaisesti tarvetta. Ainoastaan kahden tilin nimeä päätettiin tarkentaa toisen yrityksen tilikartassa, jotta niiden käyttö-tarkoitus ilmenisi paremmin tilin nimestä.

Pienyrityksiin luokiteltavan yrityksen myynti- ja ostotilejä ei ollut eritelty eikä sille nähty haastattelussa varsinaisesti tarvetta. Jotta ostojen erittelystä eri tileille esimerkiksi brändeittäin olisi hyötyä, sama jaottelu pitäisi saada myös myyntitileille ja kassajärjestelmään. Yrityksen kassajärjestel-

mässä oli huomioitu tuoteryhmät, joita oli noin parikymmentä. Todettiin, että myyntiraportit eivät kuitenkaan tule kirjanpitoon tuoteryhmittäin ja ostolaskujen jaottelu eri tileille tuoteryhmien mukaan voisi tulla turhan työlääksi siitä saatavaan hyötyyn nähden. Yrityksen ostoista suurin osa oli yhteisötavarahankintoja eli EU:n sisältä ostettuja tavaroita. Ne, samoin kuin EU:n ulkopuolelta ostetut tavarat, haluttiin jatkossa kirjattavan yhdelle ja samalle tilille Suomesta ostettujen tavaroiden kanssa. EU-ostojen ja tuontien alv-käsittelyt eroavat Suomen sisäisistä ostoista, mutta todettiin, että se ei ole este samalle tilille kirjaamiselle eikä automaattiselle ostolaskujen tiliöinnille, sillä tili ja alv-käsittely tulevat Fennoassa toimittajan taakse. Ostojen oikaisueriä koskevat tilit (muun muassa ostojen alennukset, ostorahdit ja tuontihuolinta) haluttiin pitää ennallaan. Alihankintaa varten oleva tili päätettiin yhdistää vuokratun työvoiman käytölle tarkoitettuun tiliin.

Mikroyrityksiin luokiteltavan yrityksen tilikartassa oli jo ennestään yhdeksän eri myyntitiliä, jotka oli nimetty tuotteiden mukaan. Myös ostotilit oli eritelty vastaavasti. Sama jaottelu oli myös kassajärjestelmässä ja suunniteltiin otettavan käyttöön myöskin laskutuksessa. Nykyiset tilit todettiin edelleen asiaankuuluviksi, mutta niihin haluttiin lisätä vielä kaksi tiliä, joille oli ilmennyt vastikään tarvetta. Myös tämän yrityksen ostoista osa oli yhteisötavarahankintoja. Niitä ei haluttu kirjattavan omalle tililleen vaan edellä mainituille tuotteiden mukaan eritellyille ostotileille. Myöskään ostojen oikaisueriä ei tässä yrityksessä haluttu eriteltävän varsinaisista ostoista vaan ne haluttiin sisällyttävän niihin ostoihin, joihin ne liittyvät ja kirjattavan niille eritellyille ostotileille, joille ne kuuluvat.

Molemmissa yrityksissä liiketoiminnan muihin kuluihin liittyviä tilejä todettiin voitavan vähentää yhdistämällä samaan tiliryhmään kuuluvia tilejä. Näitä olivat muun muassa atk-laite- ja ohjelmistokuluihin, matkakuluihin, edustuskuluihin, mainontakuluihin ja hallintokuluihin liittyvät tilit. Molemmat kaupan alan yritykset olivat esimerkiksi sitä mieltä, että puhelin- ja datasiirtokulut voi jatkossa kirjata samalle tilille. Toiveena oli, että tilikartasta tulisi mahdollisimman selkeä ja tiivis kokonaisuus.

4.3.4 Tilitoimistot

Tutkimuksen tilitoimistoja edustaa toimeksiantaja eli Saruman Oy. Yrityksen tilikartasta oli ollut kuluvan ja edellisen tilikauden aikana käytössä taseen puolelta yhteensä 36 tiliä ja tuloslaskelman puolelta 96 tiliä (haettu 1.3.2018). Yrityksen tilikartan muutostarpeiden selvittämiseksi pidettiin teemahaastattelu yrityksen omissa toimitiloissa 20.4.2018.

Tilikartan taseen puolelle ei ollut tehty muutoksia aikaisemmin eikä niille nähty nytkään tarvetta. Teemahaastattelu keskittyikin tilikartan tuloslaskelmapuoleen, jota oli muokattu hieman jo ennestään yrityksen tarpeiden mukaan, mutta jonka edelleen kehittämiseksi haastattelussa tuli vielä muutamia yksityiskohtaisia lisätoiveita.

Tilikartan myynti- ja ostotilejä oli muokattu jo aikaisemmin. Niihin oli lisätty muutamia lisätilejä yrityksen harjoittaman liiketoiminnan ja siihen liittyvien myytävien ja ostettavien tuotteiden perusteella. Kyseiset tilit todettiin edelleen asiaankuuluviksi ja riittäviksi eikä niihin näin ollen kaivattu muutoksia.

Henkilöstökulujen osalta tilitoimistolla oli muista tutkimuksessa haastatelluista yrityksistä poikkeava toive. Yrityksessä haluttiin keskittää kaikki henkilösivukuluihin liittyvät pakolliset vakuutusmaksut samalle tilille. Näitä olivat erilaiset tapaturma-, työttömyys- ja ryhmähenkivakuutusmaksut.

Liiketoiminnan muita kuluja koskevista tileistä sovittiin poistettavaksi muutamia turhia tilejä. Useimmat niistä liittyivät markkinointi- ja hallintokuluihin. Erityyppisiä ohjelmistokuluja varten tilikarttaan oli jo aikaisemmin lisätty muutamia tilejä. Ne haluttiin edelleen säilyttää, mutta muutoin atk-laite- ja ohjelmistokulutilejä toivottiin yhdistettävän mahdollisuuksien mukaan. Myös kone- ja kalustokulutilejä toivottiin vähennettävän. Muiden yritysten tapaan myös matkakuluihin, edustuskuluihin, mainontakuluihin ja hallintokuluihin liittyviä tilejä toivottiin yhdistettävän. Lisäksi myös korkokuluille ja muille rahoituskuluille tarkoitettuja tilejä toivottiin vähennettävän huomattavasti. Esimerkiksi kaikkiin erityyppisiin lainoihin liittyvät korko- sekä hoitokulutilit haluttiin yhdistää yhdeksi tiliksi, jonka nimeksi tulee yksinkertaisesti vain *Lainakulut*.

4.3.5 Toimeksiantajan toiminnan tehostaminen

Osa toimeksiantajan toiveista tuli esille asiakasyritysten teemahaastatteluissa ja toimeksiantajan kanssa käytiin opinnäytetyöprosessin aikana myös muita keskusteluja toiminnan tehostamiseen liittyen. Toiminnan tehostamismahdollisuuksien kartoittamista varten käytiin myös yksi ennalta sovittu keskustelu toimeksiantajan toimitiloissa 20.4.2018. Keskusteluun osallistui toimitusjohtajan lisäksi myös yksi yrityksen työntekijöistä.

Teemahaastatteluissa tai keskusteluissa ei tullut esiin, että toimeksiantajalla olisi ollut toiveita tai muutosehdotuksia tilikartan tasepuolelle. Tilejä ei ollut muutettu aikaisemmin eikä toimeksiantaja nähnyt syytä niiden muuttamiselle tai vähentämiselle vaan totesi niitä käytettävän tarpeen mukaan. Toimeksiantajan tehostamistoimenpiteet liittyivät tuloslaskelman puolelle.

Toimeksiantajan toiveena oli voida keskittää sellaisia samaan tiliryhmään kuuluvat kuluja, jotka eivät ole kyseisillä toimialoilla toiminnan kannalta keskeisiä eivätkä olleet asiakasyrityksissä merkittävä kuluerä. Tällaisia olivat esimerkiksi matkustuskulut, edustuskulut ja mainontakulut. Fennoassa ostolaskujen tiliöintiä voidaan automatisoida asettamalla järjestelmään toimittajan taakse oletustili. Oletustilin asettaminen on mielekästä vain silloin, kun kaikki samalta toimittajalta tulevat laskut ja niillä olevat ostot kirjataan aina samalle tilille. Toimeksiantaja käytti hyvänä esimerkkinä puhelin- ja datasiirtokuluja. Jos esimerkiksi kaikki Elisalta tulevat ostolaskut voi automatisoida kirjautuvaksi kokonaisuudessaan aina yhdelle ja samalle tilille, niin niiden tiliöinti nopeutuu huomattavasti, koska silloin riittää, että järjestelmän ehdottaman kirjauksen käy vain hyväksymässä.

Toinen, jo teemahaastatteluissa esiin tullut asia, oli ostojen oikaisuerät. Useimpien asiakasyritysten kanssa sovittiin haastatteluissa ettei tiettyjä ostojen oikaisueriä (muun muassa ostojen alennukset, ostorahdit ja tuontihuolinta) tarvitse eritellä kirjanpidossa omille tileilleen. Jos Fennoassa toimittajan takana olevaa oletustiliä ei tarvitse oikaisuerän osaltakaan muuttaa, niin se luonnollisesti nopeuttaa ostolaskujen tiliöintiä entisestään.

Toimeksiantajan toiveena oli vähentää myös korkokuluille ja muille rahoituskuluille tarkoitettujen tilien määrää. Tilikartassa oli yhteensä 26 näille kuluille varattua tiliä ja toimeksiantajan ehdotuksesta niitä sovittiin vähennettävän huomattavasti muun muassa keskittämällä eri tyyppisten lainojen korkokulut yhdelle tilille ja yhdistämällä ostovelkojen korko- ja perintäkulut samalle tilille.

4.4 Ratkaisujen laatiminen

Teemahaastatteluissa ja keskusteluissa esitetyt tilikarttatoiveet toteutettiin kyseisten yritysten jo olemassa olevia Liikekirjuri-tilikarttoja muokkaamalla. Muutoksista sovittiin hyvin pitkälti jo teemahaastatteluissa ja osa niistä toteutettiinkin toimeksiantajan toimesta jo haastattelujen aikana. Opinnäytetyöntekijä laati toivottujen ja osaksi myös jo sovittujen muutosten perusteella kehitysehdotukset, joissa otettiin huomioon sekä toimeksiantajan että asiakasyritysten toiveet. Kompro-

missiratkaisuja ei tarvinnut juurikaan tehdä. Varsinkin kulujen keskittämiseen liittyvät tilien yhdistämiset pyrittiin toteuttamaan mahdollisimman samanlaisina kaikilla toimialoilla, jotta siitä olisi kirjanpidollisesti mahdollisimman paljon hyötyä. Tilikartat pyrittiin suunnittelemaan selkeiksi ja siksi muun muassa muutamien tilien nimiä päätettiin muuttaa selvemmiksi ja yksinkertaisemmiksi.

Muutokset Fennoassa oleviin tilikarttoihin toteutettiin lisäämällä toivotut lisätilit, poistamalla käytöstä turhiksi todetut tilit ja muuttamalla joidenkin tilikartassa olevien tilien nimiä. Yritysten tilikarttoja muutettaessa oli huomioitava yritysten tilikausi, minkä vuoksi suurin osa tilikarttamuutoksista vaati myös kirjanpidossa olevien tositteiden kirjausten muuttamista. Osa kirjauksista muutettiin yksitellen vaihtamalla tositteella oleva tili toiseksi. Näin tehtiin esimerkiksi silloin kun samalla tilillä olevat kuluerät jaettiin kahdelle eri tilille. Osa kirjauksista voitiin muuttaa Fennoan massapäivitystoiminnolla, jonka avulla voi siirtää kerralla kaikki tositteet tililtä toiselle. Tällöin vanha tili tyhjenee yhdellä kertaa ja saldot siirtyvät uudelle tilille. Massapäivitystä voitiin käyttää muun muassa matka- tai edustuskulujen keskittämisessä yhdelle tilille. Kulujen keskittämisen jälkeen tyhjäksi jääneet tilit ja myös muut turhiksi todetut tilit poistettiin käytöstä. Tilikartoissa olevien tilien poisto kokonaan ei ole mahdollista Fennoassa vaan poisto toteutetaan inaktivoimalla eli piilottamalla tilit tilikartasta, jolloin ne eivät ole enää valittavina kirjauksia tehtäessä.

Tilikartan tasepuolelle tehtäviä varsinaisia tilimuutoksia oli ainoastaan kaksi. Suunnittelu- ja konsultointialan yrityksessä taseen puolelle kirjattavat koneet ja laitteet toivottiin eriteltävän muutamalle eri tilille. Muutos tehtiin lisäämällä tilikartan Koneet ja kalusto -tiliryhmään kolme uutta tiliä. Samalla tuloslaskelman puolella oleviin poistotileihin tehtiin kolme lisätiliä, jotka nimettiin vastaavasti kuin taseen puolella. Toinen tasemuutos tehtiin pidempään toimineen rakennusliikkeen tilikarttaan yhdistämällä kaksi lyhytaikaisiin saamisiin liittyvää tiliä.

Myynti- ja ostotileihin liittyviä muutoksia tehtiin muutaman yrityksen kohdalla. Toisen kaupan alan yrityksen tilikartan myynti- ja ostotileihin lisättiin kaksi uutta toisiaan vastaavaa tiliä teemahaastattelussa esitetyn toiveen mukaisesti. Suunnittelu- ja konsultointialan yrityksen tilikartan myynti- ja ostotileihin lisättiin 9 tuotteiden mukaan nimettyä myyntitiliä ja 12 ostotiliä yrityksen laatiman listan mukaisesti. Myös pidempään toimineelle rakennusliikkeelle lisättiin yksi myyntitili.

Rakennusalan projektiosioihin liittyvät tilit päätettiin muuttaa tilikarttaan projektipäällikön teemahaastattelussa esittelemän ehdotuksen mukaisesti. Selvyiden vuoksi tilikarttaan muutettiin projekteihin liittyvien ostotilien otsikoksi Projektiosiot. Kirjituotteen verkkosivuilla mainitaan, että

Liikekirjuri-tilikartta ei sisällä erillisiä pää- ja alatilejä vaan kaikki tilit ovat samantasoisia ja on suositeltavaa avata erilliset yksityiskohtaiset alatilit vähintään viisinumeroisina alatileinä (Kirjuriuote 2018b, viitattu 17.4.2018). Projektipäällikön laatimassa ehdotuksessa tilit oli jaettu 12 eri pääryhmään, joista jokaisessa oli 3–10 alatiliä. Alatilit päätettiin lisätä tilikarttaan entisten viisinumeroisten sijaan kuusinumeroisina, jotta tilikartasta saatiin joustavampi ja uusien pääryhmien ja alatilien lisääminen olisi mahdollista myöhemminkin. Koska muutos koski niin suurta tilijoukkoa, tilien muuttamista varten tehtiin Excel-taulukkolaskentaohjelmalla erillinen suunnitelma, johon taulukoitiin rinnakkain uusi tili ja sitä vastaava aikaisempi tili, mikäli sellainen oli tilikartassa jo ennestään. Projektipäällikön pyynnöstä muutokset sovittiin kuitenkin toteutettavaksi tilikarttaan vasta seuraavan rakennushankkeen aloituksen yhteydessä.

Kulutilien osalta tilejä lisättiin ainoastaan suunnittelu- ja konsultointialan yrityksen tilikarttaan. Siihen toivottiin muutamia muutoksia henkilöstökulujen ja ohjelmistokulujen osalta. Henkilöstökuluihin liittyvät tilimuutokset toteutettiin lisäämällä kolme uutta palkkatiliä eri henkilöstöryhmille (asiantuntijat, hallinto ja myynti ja markkinointi), lisäämällä oma tili provisiopalkoille sekä omat tilit laajakaistaeduille. Erityyppisiä ohjelmistokuluja varten tilikarttaan lisättiin neljä alatiliä yrityksen laatiman listan mukaisesti.

Liiketoiminnan muiden kulujen osalta todettiin yleisesti, että tilejä voi yhdistää monessa kohtaa. Seuraavat tilikarttamuutokset toteutettiin jokaiseen tilikarttaan toimialasta riippumatta:

- Työpaikkailmoituskuluille tarkoitetusta tilistä luovuttiin. Päätettiin ettei kuluja erotella muista henkilöstön hankintakuluista.
- Ajoneuvokuluihin liittyvien tilien määrää (14) vähennettiin kolmella yhdistämällä niihin liittyviä tilejä.
- Matkalippuihin, majoitukseen ja muihin matkakuluihin liittyvien tilien määrää (7) vähennettiin keskittämällä kaikki matkakulut vain yhdelle tilille (*Matkakulut*).
- Erityyppiset edustuskulut (5 tiliä) keskitettiin yhdelle tilille (*Edustuskulut*).
- Erityyppiset mainontakulut (8 tiliä) keskitettiin yhdelle tilille (*Mainonta ja näkyvyys*). Erilliset tilit mainostoimistopalveluja ja mainoslahjoja varten säilytettiin.
- Huomionosoituksille tarkoitetusta tilistä luovuttiin.
- Lehdet, kirjat ja muut tiedonhankintakulut (4 tiliä) keskitettiin yhdelle tilille (*Tiedonhankintakulut*). Jäsenmaksuja varten oleva tili säilytettiin.
- Erilliset tilit puhelinkuluille ja matkapuhelinkuluille päätettiin yhdistää (*Puhelinkulut*).

- Telefaxkuluille tarkoitettu tili todettiin turhaksi. Päätettiin myös ettei tieto- ja rahaliikenteestä syntyneitä pyöristyseroja ja laskutuslisää erotella varsinaisista kuluista.
- Eri vakuutustilit (3) yhdistettiin (*Vakuutukset*).
- Toimistotarvikekulut (3 tiliä) keskitettiin yhdelle tilille (*Toimistotarvikkeet*).
- Rahoituskulutilejä vähennettiin yrityksestä riippuen jopa kahdellakymmenellä tilillä poistamalla turhia tilejä ja yhdistämällä samantyyppisiä tilejä.

Myös muutamia muita yrityskohtaisia kulujen keskittämisiä toteutettiin teemahaastatteluissa esitettyjen toiveiden pohjalta. Esimerkiksi tilitoimiston tilikartassa kaikki henkilösivukuluihin liittyvät pakolliset vakuutusmaksut, kuten tapaturma-, työttömyys- ja ryhmähenkivakuutusmaksut, keskitettiin vain yhdelle tilille (*Pakolliset vakuutusmaksut*). Atk-laite- ja ohjelmistokuluihin liittyvät tilit vähennettiin kaikilla, suunnittelu- ja konsultointialan yritystä ja tilitoimistoa lukuun ottamatta, vain neljään tiliin.

Kirjurituotteen verkkosivulla opastetaan, että mikäli tiettyä kululajia halutaan seurata kirjanpidossa vain yhdellä tilillä ja kirjata esimerkiksi kaikki matkakulut samalle tilille, kannattaa käyttää tilikartassa kunkin tiliryhmän loppuun varattua niin sanottua kaatotiliä (esimerkiksi *Muut matkakulut*), jolle kaikki samantyyppiset menot voidaan kirjata. Tilin nimen voi halutessaan muuttaa yleisemmäksi. (Kirjurituote 2018b, viitattu 17.4.2018.) Toimeksiantajan ehdotuksesta muutokset toteutettiin siten, että käytettiin tiliryhmän ensimmäistä tiliä, joka nimettiin yleistiliksi. Esimerkiksi matkakulujen osalta tilin nimeksi tuli yksinkertaisesti vain *Matkakulut*. Tilikartassa sen jäljessä olevien saman tiliryhmän tilien kirjaukset siirrettiin massapäivitystoiminnolla tälle tilille.

Toimeksiantaja toivoi, että edellä mainittuja kaatotileiksi kutsuttuja tilejä käytettäisiin mahdollisimman vähän ja kulut pyrittäisiin kohdistamaan sellaisille tileille, joiden nimestä kulujen luonne käy ilmi. Muutamia tällaisia tilejä inaktivoitiinkin siitä syystä.

Myös Fennoan Liikekirjuri-tilikarttaan vuoden 2016 alusta voimaan tulleen kirjanpitolain uudistuksen myötä tehdyt päivitykset otettiin huomioon tilikarttojen muokkauksen yhteydessä niiden tilikarttojen kohdalla, jotka oli otettu käyttöön ennen päivitetyin tilikarttaversion julkaisemista. Päivitykset toteutettiin inaktivoimalla tilikartoista muun muassa perustamis- ja tutkimusmenojen poistoihin ja satunnaisiin eriin liittyvät tilit ja lisäämällä tilikarttoihin ne päivityksessä lisätyt tilit, joille arvioitiin olevan mahdollisesti tarvetta. Tarpeen arviointi tehtiin yrityskohtaisesti, joten tilien lisäykset vaihtelivat hieman tilikarttojen välillä.

4.5 Ratkaisujen toimivuuden testaus ja arviointi

Laadittujen ratkaisujen toimivuutta testattiin ja arvioitiin tarkemmin suunnittelu- ja konsultointialan yrityksen osalta. Kyseinen yritys valittiin, koska sen tilikarttaan tehdyt muutokset olivat kaikista laajamittaisimmat ja myös merkittävimmät erityisesti kuluvaan ja edellisen tilikauden aikana käytössä olleiden tilien osalta. Testaus ja arviointi toteutettiin tarkastelemalla yrityksen tilikarttaan tehtyjen muutosten laajuutta ja vaikutusta taseeseen ja tuloslaskelmaan sekä arvioimalla konstruktion oikeellisuutta. Lopuksi arvioitiin opinnäytetyössä tehtyjen tilikarttamutosten pidempiaikaisia vaikutuksia toimeksiantajan toiminnalle ja ratkaisujen uutuusarvoa sekä tarkasteltiin ratkaisujen soveltamisalueen laajuutta.

Toteutetussa tilikarttamutoksessa suunnittelu- ja konsultointialan yrityksen tilikartan taseen puoli muuttui hieman, mikä johtui koneisiin ja laitteisiin liittyvien alatilien lisäämisestä, muutaman turhan tilin poistamisesta käytöstä eli inaktivoimisesta sekä Fennoan Liikekirjuri-tilikarttaan tekemien niin sanottujen yleispäivitysten huomioimisesta. Tuloslaskelman puolella muutos oli huomattavampi. Tilikarttaan lisättiin yhteensä 46 uutta tiliä, joista suurin osa oli uusia osto- ja myyntitilejä, henkilöstökulutilejä ja ohjelmistokulutilejä. Tilikartasta inaktivoitiin yhteensä 86 tiliä, mikä johtui kulujen keskittämistä, turhien tilien tunnistamisesta sekä yleispäivitysten toteuttamisesta. Yrityksen tilikarttaan tehdyt muutokset on koottu taulukkoon 1.

TAULUKKO 1. Suunnittelu- ja konsultointialan yrityksen tilikarttaan tehdyt muutokset (kpl)

	Tase	Tuloslaskelma
Tilin lisääminen	3	38
Tilin lisääminen, yleispäivityksestä johtuva	–	8
Tilin inaktivointi	3	70
Tilin inaktivointi, yleispäivityksestä johtuva	6	16
Tilin nimenmuutos	–	16
Tilin nimenmuutos, yleispäivityksestä johtuva	3	4
Yhteensä	15	152

Yrityksen tilikarttaan tehtyihin muutoksiin liittyvät kirjaukset oikaistiin sekä kuluvan että päättyneen tilikauden (2017) tapahtumien osalta. Erittelyjä koneiden ja laitteiden, ostojen, myyntien, palkkojen tai ohjelmistokulujen osalta uusille tileille ei kuitenkaan voitu tehdä, sillä näiden tosittaiden läpikäyminen ja korjaaminen yksitellen olisi vaatinut sekä yritykseltä että toimeksiantajalta ison panostuksen ja sillä hetkellä siihen ei ollut käytettävissä tarvittavaa aikaa. Muutokset sovittiin toteutettavaksi tulevan kesän aikana.

Kuluvan ja edellisen tilikauden aikana (1.1.2017–1.3.2018) tilikartasta oli alkutilanteessa ollut taseen puolelta käytössä 42 tiliä ja tuloslaskelman puolella 121 tiliä. Tilikarttamuutoksen ja kirjausten oikaisemisen jälkeen vastaavat luvut samana aikavälinä olivat 42 ja 100. Tilikartan taseen puolella tilanne ei muuttunut lainkaan, koska koneiden ja laitteiden erittelyä uusille tileille ei ehditty vielä toteuttaa ja inaktivoituilla tileillä ei ollut saldoa. Tuloslaskelman puolella muutos sen sijaan näkyi selvästi. Käytössä olleiden tilien lukumäärä pienentyi 21:llä (17 %), mikä johtui suurimmaksi osaksi kulujen keskittämistä. Jos koneiden ja laitteiden, ostojen, myyntien, palkkojen ja ohjelmistokulujen erittely uusille tileille olisi ehditty tehdä, käytettyjen tilien lukumäärä olisi luultavasti pysynyt suurin piirtein samana kuin ennen muutoksia tai jopa kasvanut muutaman tilin verran.

Yrityksen tilinpäätöksen valmistelu tilikauden 2017 osalta tehtiin toimeksiantajan toimesta pian teemahaastattelun jälkeen ja tilinpäätös tehtiin käyttäen muokattua tilikarttaa. Yrityksen tilinpäätös laadittiin pien- ja mikroyrityksiä koskevan tilinpäätösasetuksen pienyrityssäännöstöä noudattaen. Yrityksen tase ja tuloslaskelma tulostettiin Fennoasta sekä ennen tilikarttamuutoksia että niiden jälkeen. Vertaamalla niitä keskenään nähtiin selvästi tilikarttamuutoksen välitön vaikutus. Tase ei muuttunut, mutta tuloslaskelma lyheni yhteensä 23 rivillä. Esimerkiksi kuusi riviä väheni ostojen oikaisuerien pois jäämisellä ja neljä riviä matkakulujen keskittämällä vain yhdelle tilille. Se, että lyhennetyt taseen ja tuloslaskelman saldot eivät muuttuneet tilikarttamuutosten ja kirjausten oikaisujen vuoksi, osoittaa että ne tehtiin oikein, mikä tukee konstruktion oikeellisuutta.

Toimeksiantajan kanssa käydyssä keskustelussa todettiin, että tilikarttamuutosten kauaskantoisemmat vaikutukset niin yritysten kuin toimeksiantajankin toiminnalle näkyvät vasta pidemmän ajan kuluttua, kun uudistetut tilikartat ovat olleet käytössä jonkin aikaa. Toimeksiantajan arvion mukaan tehdyt tilikarttamuutokset tulevat ehdottomasti nopeuttamaan nimenomaan ostolaskujen tiliöintiä, kun automatisointia voidaan hyödyntää useammin. Kun toimittajan taakse voidaan asettaa oletustili, riittää että järjestelmän ehdottaman kirjauksen käy hyväksymässä. Myös manuaali-

sesti tehtävä työ nopeutuu, jos tiliryhmissä ei ole turhan montaa eri tiliä samantyyppisille kuluille ja sopivaa tiliä ei tarvitse miettiä. Yhteenvetona toimeksiantaja totesi, että muutos tulee varmasti tehostamaan yrityksen toimintaa, mutta mitään ajallista tai prosentuaalisia arvioita hän ei osannut antaa.

Kuten kappaleessa 2.6 todettiin, valmiita toimialakohtaisia tilikarttoja ei liene yleisesti saatavilla. Tutkimuksessa haastatellulla rakennusliikkeen projektipäälliköllä oli kokemusta useammastakin rakennusliikkeen tilikartasta. Hän ei ollut kuitenkaan nähnyt vielä sellaista, johon olisi ollut tyytyväinen ja oli siksi itse laatinut projektiosojen osalta suunnitelman siitä, miten eri osaprojekteihin liittyvät tilit olisi hyvä jäsenellä tilikarttaan. Rakennusliikkeiden ja myös muutamien muiden yritysten tilikarttoja oli osittain muokattu toimeksiantajan toimesta jo aikaisemmin, mutta niitä ei ollut tarkasteltu yhtä systemaattisesti kuin nyt tässä opinnäytetyössä. Laadituilla ratkaisuilla voitiin näin ollen todeta olevan uutuusarvoa.

Opinnäytetyötä aloitettaessa tavoitteena oli, että toimeksiantaja voi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia toiminnassaan. Opinnäytetyössä muokattiin konkreettisesti yhteensä kuuden eri yrityksen tilikartat. Toimeksiantajan mukaan tuloksia tullaan mahdollisesti hyödyntämään myös muiden samoilla ja myös eri toimialoilla toimivien asiakasyritysten tilikartoissa niiltä osin kuin se on mahdollista. Tilikarttamuutoksista on luonnollisesti kuitenkin ensin keskusteltava ja sovittava yritysten kanssa.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda toimeksiantajan ja sen asiakasyritysten tarpeiden ja toiveiden pohjalta toimialakohtaiset tilikartat toimeksiantajan käyttämään Fennoa-ohjelmaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli sitä kautta auttaa toimeksiantajaa vastaamaan paremmin asiakasyritystensä tarpeisiin sekä tehostaa toimeksiantajan omaa yritystoimintaa. Tutkimuksen toimialoiksi valittiin suunnittelu- ja konsultointiala, rakennusala, kaupan ala ja tilitoimistot. Kyseessä oli laadullinen tutkimus ja lähestymistapana käytettiin konstruktivistista tutkimusta. Tutkimusongelmiksi asetettiin kysymyksiin pyrittiin saamaan vastaus hankkimalla teoreettista ja käytännöllistä tietoa tutkimuksen kohteesta käyttäen tiedonhankintamenetelminä havainnointia, keskusteluja ja haastatteluja.

Tutkimusongelmista ensimmäinen liittyi asiakasyritysten tarpeisiin. Siihen, millaiset tilikartat palvelisivat toimeksiantajan asiakasyrityksiä paremmin, pyrittiin saamaan vastaus kahden apukysymyksen avulla.

Sitä, mitkä tilit ovat tyypillisiä milläkin toimialalla, pyrittiin selvittämään pääasiassa alkutilanteen kartoituksen avulla. Kartoitus toteutettiin tarkastelemalla kunkin toimialan yritysten Fennoassa olevia tilikarttoja ja salduutteloita. Tilikarttojen tasepuolella ainut toimialoihin liittyvä huomio oli, että rakennusliikkeen tilikarttaan oli lisätty alalle tyypillisiin keskeneräisiin tuotteisiin liittyviä tilejä. Myös tuloslaskelman puolella isoin selvästi toimialaan liittyvä huomio koski rakennusalaa ja oli rakennusprojektien eri osa-alueiden huomioiminen projektistotileissä. Myös tutkimuksen kolmella muulla toimialalla tilikarttoihin oli nimetty useampia myynti- ja ostotilejä yritysten harjoittaman liiketoiminnan perusteella, mutta ne olivat enemmän yritys- kuin toimialakohtaisia. Yhteisötavara-hankintojen todettiin liittyvän vain kaupan alaan. Liiketoiminnan muiden kulujen osalta havaittiin, että suunnittelu- ja konsultointialan yrityksen ja tilitoimiston tilikarttoihin oli lisätty muutamia eriteltyjä atk-laite- ja ohjelmistokulutilejä. Saldoluetteloita tarkastelemalla selvisi, että kyseisillä yrityksillä oli atk-kuluja huomattavasti enemmän kuin rakennusalan ja kaupan alan yrityksillä, mikä oli odotettavissa. Liiketoiminnan muiden kulujen, kuten matka-, edustus- tai mainontakulujen osalta ei voitu todeta, että niistä jotkut olisivat jollekin toimialalle tyypillisempiä kuin muille.

Sen selvittämiseksi, mitkä tilit ovat oleellisia ja tarpeellisia yritysten toiminnan ja seurannan kannalta, pidettiin teemahaastattelu kunkin yrityksen kanssa. Niiden tarkoituksena oli selvittää yritys-

ten tarpeet ja toiveet tilikartan suhteen. Teemahaastatteluissa kävi ilmi, että haastatelluilla yrityksillä ei ollut tilikarttojen tasepuolelle yhtä koneisiin ja kalustoon liittyvää toivetta lukuun ottamatta muutostarpeita. Tuloslaskelmapuolella sen sijaan muutostoiveita ilmeni jokaisella yrityksellä. Tärkeimmät muutostarpeet liittyivät osto- ja myyntitilien erittelyyn sekä ostojen oikaisuerien käsittelemiseen, joka jakoi yritysten mielipiteitä. Yritysten toiveena oli, että tilikartta olisi mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen ja siksi he kannattivat liiketoiminnan muihin kuluihin liittyvien tilien vähentämistä monilta osin. Tilitoimisto toivoi myös henkilösivukulujen keskittämistä. Kulutilejä toivottiin lisäävän ainoastaan suunnittelu- ja konsultointialan yrityksen tilikarttaan, johon toivottiin muutamia muutoksia henkilöstökulujen ja ohjelmistokulujen osalta.

Tutkimuksen toinen ongelma liittyi toimeksiantajan toiminnan tehostamiseen. Siihen, millainen tilikartta helpottaisi toimeksiantajan työtä ja tehostaisi yrityksen toimintaa, pyrittiin saamaan vastaus yhden apukysymyksen kautta.

Siihen, mitä tilejä Fennoan Liikekirjuri-tilikartassa kannattaisi yhdistää ja mitkä on syytä pitää ennallaan, pyrittiin saamaan vastaus sekä teemahaastatteluiden että toimeksiantajan kanssa erikseen käytyjen keskustelujen aikana. Toimeksiantajan kaikki tehostamistoimenpiteet liittyivät tuloslaskelman puolelle. Toimeksiantajan toiveena oli voida keskittää sellaisia samaan tiliryhmään kuuluvia kuluja, jotka eivät ole yrityksen toiminnan kannalta keskeisiä eivätkä merkittävä kuluerä yrityksessä. Tällaisia olivat esimerkiksi matkustuskulut, edustuskulut ja mainontakulut. Toive liittyi Fennoan automatisoituun ostolaskujen tiliöintiin. Toinen esiin tullut asia, josta keskusteltiin asiakasyritysten kanssa, oli ostojen oikaisuerät. Niiden erittelemättä jättäminen nopeuttaa ostolaskujen tiliöintiä entisestään. Toimeksiantajan toiveena oli myös vähentää korkokuluille ja muille rahoituskuluille tarkoitettujen tilien määrää.

Yhteenvetona voidaan todeta, että tutkimuksessa ei juurikaan havaittu toimialakohtaisia eroja tilikartan tasepuolella eikä sille puolelle ollut varsinaisia muutostarpeita. Tuloslaskelman puolella suurimmat rakenteelliset toimialakohtaiset erot näkyivät rakennusalan projektistotileissä ja suunnittelu- ja konsultointialan ja tilitoimiston atk-laite- ja ohjelmistokulutileissä. Tärkeimmät yritysten muutostarpeet liittyivät osto- ja myyntitilien erittelyyn sekä ostojen oikaisuerien käsittelemiseen. Yritykset toivoivat tilikartasta mahdollisimman selkeää ja yksinkertaista ja kannattivat useimpien liiketoiminnan muihin kuluihin liittyvien tilien vähentämistä. Monet yritysten esiin tuomista tarpeista ja toiveista olivat yhteisiä toimialasta riippumatta. Ja toisaalta, joissakin asioissa yrityksillä oli erilainen kanta asiaan samasta toimialasta huolimatta. Myös toimeksiantajan toiveet

liittyivät tuloslaskelmapuoleen ja pääasiassa liiketoiminnan muiden kulujen ja rahoituskulujen keskittämiseen. Toimeksiantajan tavoitteena oli nopeuttaa ostolaskujen tiliointiä ja hyödyntää siinä useammin Fennoan automatisointimahdollisuutta.

Johtopäätöksinä voidaan todeta seuraavaa:

- Tilikartan tasepuolen tileihin toimialalla ei ole juurikaan vaikutusta. Tasepuoli on lähinnä kirjanpitäjän työkenttää.
 - Rakennusalla rakennusprojektien eri osa-alueet on huomioitava tilikartan ostotileissä ja tilien jäsentelyyn on kiinnitettävä erityistä huomiota.
 - Yleisten toimialakohtaisten osto- ja myyntitilien luominen muille tutkimuksen toimialoille kuin rakennusosalalle ei ole käytännössä mahdollista, sillä osto- ja myyntitilit ovat hyvin yrityssidonnaisia. Yrityssidonnaisia tilejä on myös muita.
 - Yritysten kanta ostojen oikaisuerien käsittelemiseen ei ole toimialariippuvaista.
 - Liiketoiminnan muiden kulujen keskittäminen on mahdollista monilta osin kaikilla tutkimuksen toimialoilla.
 - Ostolaskujen tiliointiä voidaan nopeuttaa kuluja keskittämällä ja ostojen oikaisuerien erittelemättä jättämisellä. Sitä kautta Fennoan automatisointimahdollisuuksia voidaan hyödyntää paremmin.
- ➔ Yleisten toimialakohtaisten tilikarttojen luominen on haastavaa ja myös niiden on oltava muokattavissa.
- ➔ Toimeksiantajan toimintaa voidaan tehostaa lisäämällä Fennoan automatisointimahdollisuuksien käyttöä.

6 POHDINTA

Toimeksiantaja Saruman Oy on pyrkinyt alusta asti välittämään asiakkailleen kuvan helposti lähestyttävästä henkilöstöstä ja toimistosta, jonne voi piipahtaa kahville ja juttelemaan. Sarumanilla asiakasyrityksiä ei ole jaettu eri työntekijöille vaan kaikki työntekijät huolehtivat jokaisen yrityksen asioista ja toimivat kaikessa asiakkaan etua ajatellen. Siksi on selvää, että toimeksiantajan toiveena on, että sen asiakasyrityksillä on sellaiset tilikartat, jotka palvelevat niitä mahdollisimman hyvin. On yrittäjän etu, että tilikartta on räätälöity yrityksen toimialan ja sen tarpeiden mukaan, jolloin tilit on eritelty oikealla laajuudella ja tilikartta on mahdollisimman selkeä. Tällöin yrityksen on helppo seurata esimerkiksi myyntejä ja tiettyjä kuluja.

Digitaalisena taloushallinnon palveluna Fennoa mahdollistaa reaaliaikaisen raportoinnin. Ohjelmasta saa helposti kirjanpidon raportit, räätälöivät johdon raportit ja havainnolliset graafit. (Fennoa 2018, viitattu 27.4.2018.) Reaaliaikaisen raportoinnin avulla yritykset pystyvät jatkuvasti kiristyvässä kilpailuympäristössä johtamaan toimintaa ajantasaisen tiedon pohjalta ja näin reagoimaan asioihin nopeasti (Lahti & Salminen 2014, 33). Tässä tutkimuksessa todettiin, että esimerkiksi rakennusosalalla se, että ostotilit on jäsennelty tilikartassa oikein eri ryhmiin, on edellytys onnistuneelle kustannuslaskennalle. Rakennusosalalla käytetään paljon urakkahinnoittelua, minkä vuoksi on ensiarvoisen tärkeää, että kirjanpidosta saadaan nopeasti kulloinkin tarvittava ja ajantasainen tieto. Tämä luo haasteita tilikartalle.

Toimialakohtaiset tilikartat helpottavat myös toimeksiantajan työtä, kun kunkin yrityksen tilikartta on toimialalle tyypillinen ja mahdollisimman yksinkertainen, jolloin esimerkiksi ostolaskuja tiliöidessä ei tarvitse miettiä, mitä tiliä milloinkin käytetään eikä aikaa tuhlaannu esimerkiksi tietyn tyyppisten ostojen erittelyyn eri tileille, ellei se ole oleellista tai tarpeellista yrityksen toiminnan ja seurannan kannalta. Kulujen kirjaaminen nopeutuu huomattavasti, kun oikean tilin miettimiseen ei tarvitse käyttää aikaa vaan esimerkiksi kaikki työmatkoihin liittyvät ostolaskut ja pankkikorttiosot voidaan kirjata samalle matkakulutitille. Kun ostoja ei tarvitse eritellä liian tarkasti eri tileille, ostolaskujen tiliöintiä voidaan myös automatisoida asettamalla järjestelmään toimittajien taakse ole-tustilejä, mikä tehostaa yrityksen toimintaa.

Kirjanpidon automatisointi on erittäin ajankohtainen aihe. Narvasoft (2017, viitattu 26.4.2018) pitää kirjaamiskäytäntöä kriittisenä tekijänä kirjanpidossa:

Kirjanpidossa kirjaamiskäytäntö on usein kriittinen tekijä. Kirjaukset tulisi tehdä mahdollisimman nopeasti ja puoliautomaattisesti. - - Jonkun menon tai tulon kirjaaminen jollekin tilille voi joskus tuottaa vaikeuksia, sillä tietyn tulon tai menon voi toisinaan tulkita kuuluvan useallekin eri tilille. Jos tällaiset ongelmat ovat tavanomaisia, silloin kannattaa miettiä tilirakennetta uudelleen. (Narvasoft 2017, viitattu 26.4.2018)

Taloushallintoliiton johtava asiantuntija Fredman näkee taloushallinnon automaatioasteen nostamisen yhtenä ratkaisuna tilitoimistojen kiristyneen hintakilpailun tuomiin haasteisiin:

Näin voidaan saada osa suuryritysten taloushallinnosta säilytettyä Suomessa tai jopa tuotua takaisin ulkomailta. PK-yrityksissä voidaan automaatiolla varmistaa asiakasyrityksille kohtuullinen hintataso ja tilitoimistoyrittäjälle kohtuulliset katteet. Samalla nostetaan kirjanpitäjän ja palkanlaskijan ammatin profiilia, palkkatasoa ja vetovoimaa opiskelijoiden joukossa. (Fredman 2017, Taloushallinnon automaatio.)

Fredmanin mukaan standardoinnilla on kaikessa kirjanpidon automaatioissa keskeinen merkitys. Suomalaisen taloushallinnon kehittyneisyys on perustunut hyvin pitkälti ennakkoluulottomaan standardointiin, johon sisältyy tilikartan lisäksi maksuliikennestandardit ja verkkolaskustandardit. Ne ovat mahdollistaneet tehokkaan maksuliikenteen käsittelyn, laskutuksen ja laskutiedon hyödyntämisen sekä kirjanpito-ohjelmistojen valmiit raporttipaketit ja viranomaisilmoitusmääritykset. Fredman toteaa standardoinnissa olevan vielä kehitettävää: ”TALTIO-standardi pitää saada aitoon tuotantokäyttöön esimerkiksi tilintarkastuksen ja järjestelmäintegraation parissa. Verkkolaskustandardit kaipaavat sisäänsä myös laskentakohdeosiota.” (2017, Taloushallinnon automaatio.)

Fennoan palvelu on rakennettu niin, että raportointikoodistoa voitaisiin hyödyntää. Fennoa on mukana edellä mainitussa Taltio-hankkeessa, jossa odotetaan kovasti hankkeen pääsemistä konkretiaan saakka. Tällä hetkellä Fennoassa ei siis ole oikein tapaa hyödyntää raportointikoodistoa. (Kalliovaara, sähköpostiviesti 8.12.2017.)

Opinnäytetyöaiheen voidaan todeta olevan tänä päivänä hyvin ajankohtainen. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja lähestymistapana oli konstrukttiivinen tutkimus. Konstrukttiivinen tutkimus soveltui työhön hyvin, joskin opinnäytetyönä tehtävässä tutkimuksessa konstrukttiivisen tutkimuksen prosessin viimeiset vaiheet ovat hieman haastavia toteuttaa aikataulullisista syistä johtuen. Tässä työssä se onnistui jossain määrin. Tiedonhankintamenetelminä käytettiin havainnointia, keskustelua ja teemahaastattelua. Teemahaastattelut soveltuivat tutkimukseen hyvin, sillä tutkimukseen osallistuneilla yrityksillä oli keskenään hieman eri lähtökohdat ja tavoit-

teet haastatteluiden suhteen. Osa haastatelluista oli hyvin perillä omasta tilikartastaan ja siitä, mitä tilejä halutaan seurata tarkemmin. Haastattelut etenivät sen mukaan, mitä asioita haastattelutavat pitivät tärkeinä.

Konstruktiiivisessa tutkimuksessa käytännön toimijat ovat tyypillisesti aktiivisesti mukana ratkaisun laatimisessa (Ojasalo ym. 2014, 65). Tämä piti paikkaansa myös tämän opinnäytetyön kohdalla. Toimeksiantajan osallistuminen yrityshaastatteluihin mahdollisti sen, että haastattelujen aikana syntyneiden kehitysideoiden käytännön toteuttamismahdollisuuksia voitiin pohtia yhdessä saman tien. Sekä toimeksiantaja että kukin asiakasyritys osallistui tilikarttojen suunnitteluun myös ihan käytännön tasolla. Rakennusliikkeen projektipäällikkö oli laatinut itse suunnitelman projektiosottilien jäsentelemiseksi ja yritysten edustajat miettivät itse nimet myynti- ja ostotileille sekä useille kulutileille. Toimeksiantaja myös toteutti osan sovituista tilikarttamutoksista saman tien teema-haastattelujen aikana.

Tutkimuksessa saatujen tulosten ja niistä tehtyjen johtopäätösten perusteella tutkimuksen kohteena oleville yrityksille luotiin niiden Fennoassa jo olevia Liikekirjuri-tilikarttoja muokkaamalla sellaiset toimialakohtaiset tilikartat, jotka vastaavat mahdollisimman hyvin toimeksiantajan ja ennen kaikkea yritysten omiin toiveisiin ja tarpeisiin. Työn alkuvaiheessa yhtenä ajatuksena oli, että toimialakohtaiset tilikartat toteutettaisiin niin, että Fennoaan luotaisiin yleiset tilikarttamallit kullekin tutkimuksen toimialalle ja ne voitaisiin sieltä kopioida uusille, kyseisillä toimialoilla toimiville asiakasyrityksille. Aika pian tutkimuksen edetessä kävi kuitenkin ilmi, ettei se ole mielekästä johtopäätöskappaleessa mainituista syistä johtuen. Siksi tutkimuksessa päädyttiin laatimaan ratkaisut muokkaamalla tutkimuksen kohteena olevien yritysten käytössä olevia tilikarttoja.

Tutkimuksessa laadittujen ratkaisujen toimivuutta testattiin ja arvioitiin tarkemmin yhden yrityksen tilikartan osalta. Yrityksen saldoluettelo sekä tase ja tuloslaskelma tulostettiin sekä ennen tilikarttamutoksia että niiden jälkeen, jolloin muutosten välitön vaikutus niihin nähtiin saman tien. Kulu- van ja edellisen tilikauden aikana käytettyjen tilien lukumäärä pieneni 21 tilillä (17 %) ja tuloslas- kelma lyheni 23 rivillä. Myös muilla tutkimuksen yrityksillä tilikarttamutosten vaikutus saldoluette- loihin oli samaa suuruusluokkaa. Tilikarttamutosten pidempiaikaisten vaikutusten arvioiminen niin yritysten kuin toimeksiantajankin toimintaan on vaikeaa ennen kuin tilikarttamutoksista saa- daan käytännön tasolla kokemusta. Toimeksiantajan arvion mukaan tehdyt tilikarttamutokset tulevat ehdottomasti nopeuttamaan nimenomaan ostolaskujen tiliöintiä, kun automatisointia voi- daan hyödyntää useammin ja myös manuaalisesti tehtävä työ nopeutuu.

Opinnäytetyön johtopäätösten perusteella voidaan todeta, että yleisten toimialakohtaisten tilikarttojen luomiseen liittyy paljon haasteita. Myös niiden on oltava muokattavissa, koska useat tilit ovat enemmän yritys- kuin toimialasidonnaisia. Siksi toimialakohtaisia tilikarttoja ei liene yleisesti saatavillakaan.

Opinnäytetyössä havaittiin, että tilikarttamuutokset eivät ole ihan yksinkertaisia vaan vaativat kirjausten oikaisua kuluvalta ja myös edelliseltä tilikaudelta, jotta vertailukelpoisuus tilinpäätöksessä säilyy. Teemahaastatteluissa kävi ilmi, että ainakin rakennusalan yritysten projektioستotilejä varten olisi syytä olla kirjausohje. Kirjausohjeiden laatiminen on hyödyllistä yhtenäisten ja oikeiden menettelytapojen varmistamiseksi (Leppiniemi & Kaisanlahti 2018a, luku 4, Kirjanpidon tekniikka, viitattu 24.4.2018). Tilikarttaa ja tilejä muutettaessa kirjausohjeet on hyvä päivittää.

Toinen tilikarttoja muutettaessa huomioitava asia on kirjausketju. Tällä hetkellä Fennoasta on ohjeistettu niin, että tilinpäätöksen yhteydessä myös salduetelo otettaisiin talteen esimerkiksi liitetietotositteeksi tilikausiarkistokansion alle. Fennoasta todettiin kuitenkin, että vielä parempi audit trail syntyy, jos tilikarttatoiminnossa kirjanpidon tilien tietoihin lisätään vastaava *Muutoshistoria* -välilehti, joka on ollut pitkään esimerkiksi kirjanpidon tositteissa ja ostolaskuissa. Tämä kirjattiin Fennoalla kehityskohteeksi yhteydenottoni jälkeen. (Kalliovaara, sähköpostiviesti 25.4.2018.)

Jatkotoimenpiteiden osalta sovittuja toimenpiteitä oli kaksi:

- Rakennusalan projektioستoihin liittyvä tilimuutos sovittiin projektipäällikön pyynnöstä toteutettavaksi seuraavan rakennushankkeen aloituksen yhteydessä
- Suunnittelu- ja konsultointialan koneiden ja laitteiden, ostojen, myyntien, palkkojen ja ohjelmistokulujen erittelyt uusille tileille sovittiin toteutettavaksi tulevan kesän aikana.

Kehitysehdotukset:

- Fennoan tilikartan kirjausketjun parantaminen
- Kirjausohjeiden päivittäminen
- Toteutettujen tilikarttamuutosten hyödyntäminen muiden asiakasyritysten tilikartoissa
- Fennoan automatisointimahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen sekä niiden aktiivinen seuraaminen

LÄHTEET

Fennoa 2018. Viitattu 20.2.2018 ja 26.4.2018, <http://www.fennoa.com/>.

Finnomec Oy 2018. Hyötyjä yhteisestä taloushallintojärjestelmästä. Viitattu 20.2.2018, <http://www.finnomec.fi/tilitoimisto/hyotyja-yhteisesta-taloushallintojarjestelmasta/>.

Fredman, J. 2018. Taloushallinnon automaatio. Tilisanomat 2/2015. Viitattu 26.4.2018, <https://tilisanomat.fi/teknologia/taloushallinnon-automaatio>.

Hourunranta, P. 2015. Talousopas metsuri- ja metsäpalveluyrittäjille. TTS:n tiedote: Metsätyö, -energia ja yrittäjyys 2/2015 (782). Viitattu 16.2.2018, http://www.tts.fi/images/stories/talousopas_metsa/meti782.pdf.

Hyypä, J-P. 2015. Sisäinen laskenta tehdään yritystä varten. Finazilla. Artikkelit 4.11.2015. Viitattu 19.2.2018, <https://www.finazilla.fi/sisainen-laskenta-tehdaan-yritysta-varten/>.

Ikäheimo, S., Malmi, T. & Walden, R. 2016. Yrityksen laskentatoimi. 6. uudistettu painos. Helsinki: Talentum. Viitattu 19.2.2018, [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/JADBHXGUG#kohta:Yrityksen\(\(20\)laskentatoimi\(\(20\)\)](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/JADBHXGUG#kohta:Yrityksen((20)laskentatoimi((20))).

Kalliovaara, M. 2017. Raportointikoodisto. Fennoa. Tukihenkilö. Sähköpostiviesti 8.12.2017.

Kalliovaara, M. 2018. Tilikarttojen audit trail. Fennoa. Tukihenkilö. Sähköpostiviesti 25.4.2018.

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Kirjuriuote 2018a. Kirjuri-tilikartat. Viitattu 15.2.2018, <http://kirjuriuote.fi/kirjuri-tilikartat/>.

Kirjuriuote 2018b. Perustietoa Liikekirjuri-tilikartasta. Kirjuri-tilikartat. Viitattu 15.2.2018 ja 17.4.2018, <http://kirjuriuote.fi/kirjuri-tilikartat/perustietoa-liikekirjuri-tilikartasta/>.

Kuokkanen, J. 2016. Kun sähköinen taloushallinto ei riitä. Netvisor. Blogi kirjoitus 2.11.2016. Viitattu 20.2.2018, <https://netvisor.fi/blog/kun-sahkoinen-taloushallinto-ei-riita/>.

Lahti, S. & Salminen, T. 2014. Digitaalinen taloushallinto. Helsinki: Talentum Media. Viitattu 20.2.2018, <https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezp.oamk.fi:2047/teos/HADBFXJTFF#kohta:1>.

Laki kirjanpitolain muuttamisesta 30.12.2004/1304.

Laki kirjanpitolain muuttamisesta 30.12.2016/1376.

Lepistö, P. 2012. Raportointikoodiston käytettävyys yrityksen tilinpäätöksessä. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 12.2.2018, http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45736/Lepisto_Pekka.pdf;jsessionid=9CE9332EE2331B6F2E701414BEDA28C2?sequence=1.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2018a. Liikekirjanpito. Helsinki: Alma Talent Oy. Päivitettävä sähkökirja. Viitattu 24.4.2018.

Leppiniemi, J. & Kaisanlahti, T. 2018b. KILAN ratkaisut 1998–. Helsinki: Alma Talent Oy. Päivitetty sähkökirja. Viitattu 24.4.2018.

Narvasoft 2017. WTH2013 -kirjanpito-ohjelman opastus. Viitattu 12.2.2018, 19.2.2018 ja 26.4.2018, <http://www.narvasoft.fi/soft/kirjanpito.html>.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rakennustieto 2018. Tietotuotteet. Nimikkeistöt. Viitattu 12.4.2018, https://www.rakennustieto.fi/index/tuotteet/nimikkeistot_21.html.

Raportointikoodisto 2010. FIA-hanke. Raportointikoodisto syntyi yhteistyönä. Tili-instituuttisäätiö. Viitattu 6.2.2018, <https://www.raportointikoodisto.fi/tili-instituuttisaatio/raportointikoodisto-syntyi-yhteifi-fia-hanke/>.

Raportointikoodisto 2012. Raportojalle. Viitattu 6.2.2018, <https://www.raportointikoodisto.fi/raportojalle/>.

Raportointikoodisto 2018. Viitattu 6.2.2018, <https://www.raportointikoodisto.fi/>.

Selander, K. & Valli, V. 2007. Hinnoittelu- ja kannattavuus matkailu- ja ravitsemusalalla. WSOY. Viitattu 16.2.2018, http://www.selanderoy.fi/fi/kirja/yritystoiminta_ja_laskentatoimi2_selander/.

Suomela, S. 2016. Sähköinen vs. Digitaalinen taloushallinto. EmCe. Blogi kirjoitus 10.8.2016. Viitattu 20.2.2018, <https://www.emce.fi/blog/sahkoinen-vs-digitaalinen-taloushallinto/>.

Taloushallintoliitto 2017. Mikro- ja pienyrityksen tilinpäätös – yhtäläisyydet ja erot. Ajankohtaista. Viitattu 10.2.2018 ja 27.2.2018, <https://taloushallintoliitto.fi/ajankohtaista/mikro-ja-pienyrityksen-tilinpaatos-yhtalaisyydet-ja-erot-11012017>.

Taloushallintoliitto 2018a. Tililuettelo. Kirjanpidon ABC. Viitattu 6.2.2018 ja 10.2.2018, <https://taloushallintoliitto.fi/kirjanpidon-abc-mita-jokaisen-tulisi-tietaa-kirjanpidosta/tililuettelo>.

Taloushallintoliitto 2018b. Fennoa Oy. Yhteistyöjäsenet. Viitattu 20.2.2018, <https://taloushallintoliitto.fi/yhteistyojasenet/fennoa-oy>.

Tieto 2010. Raportointikoodisto on askel kohti reaaliaikaista verkkotaloutta. Menestystarinat. Viitattu 6.2.2018, <https://www.tieto.fi/menestystarinat/raportointikoodisto-on-askel-kohti-reaaliaikaista-verkkotaloutta>.

Tomperi, S. 2013. Käytännön kirjanpito. 21. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Tukes 2015. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirjanpitolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä puunkorjuuta aarniometsissä harjoittavien yritysten viranomaisille suorittamien maksujen julkistamista koskevaksi laiksi. Hallituksen esitykset. HE 89/2015. Viitattu 19.2.2018, <http://plus.edilex.fi/tukes/fi/he/20150089>.

Vahtera, P. 2011. Olemisen sietämätön keveys. Tilisanomat 2/2001. Viitattu 24.4.2018, <https://tilisanomat.fi/kolumnit/vahtera/olemisen-sietamaton-keveys>.

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyritysten tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 30.12.2015/1735.

Yrittäjät 2013. Oma pääoma. Yrittäjän ABC. Viitattu 9.2.2018, <https://www.yrittajat.fi/yrittajan-abc/minustako-yrittaja/rahoitussuunnittelu/oma-paaoma-316825>.

Kirjanpitoasetuksen (1339/1997 1.6 §) mukaan tase laaditaan seuraavan kaavan mukaisesti:

V a s t a a v a a

A PYSYVÄT VASTAAVAT

I Aineettomat hyödykkeet

1. Kehittämismenot
2. Aineettomat oikeudet
3. Liikearvo
4. Muut aineettomat hyödykkeet
5. Ennakkomaksut

II Aineelliset hyödykkeet

1. Maa- ja vesialueet
2. Rakennukset ja rakennelmat
3. Koneet ja kalusto
4. Muut aineelliset hyödykkeet
5. Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

III Sijoitukset

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Osuudet omistusyhteisyriksissä
4. Saamiset omistusyhteisyriksiltä
5. Muut osakkeet ja osuudet
6. Muut saamiset

B VAIHTUVAT VASTAAVAT

I Vaihto-omaisuus

1. Aineet ja tarvikkeet
2. Keskeneräiset tuotteet
3. Valmiit tuotteet/tavarat
4. Muu vaihto-omaisuus
5. Ennakkomaksut

II Saamiset

1. Myyntisaamiset
2. Saamiset saman konsernin yrityksiltä
3. Saamiset omistusyhteisyrittäjiltä
4. Lainasaamiset
5. Muut saamiset
6. Maksamattomat osakkeet/osuudet
7. Siirtosaamiset

III Rahoitusarvopaperit

1. Osuudet saman konsernin yrityksissä
2. Muut osakkeet ja osuudet
3. Muut arvopaperit

IV Rahat ja pankkisaamiset

V a s t a t t a v a a

A OMA PÄÄOMA

I Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma

II Ylikurssirahasto

III Arvonkorotusrahasto

IV Muut rahastot

1. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
2. Vararahasto
3. Yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot
4. Käyvän arvon rahasto
5. Muut rahastot

V Edellisten tilikausien voitto (tappio)

VI Tilikauden voitto (tappio)

B TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ

1. Poistoero
2. Verotusperäiset varaukset

C PAKOLLISET VARAUKSET

1. Eläkevaraukset
2. Verovaraukset
3. Muut pakolliset varaukset

D VIERAS PÄÄOMA

1. Joukkovelkakirjalainat

2. Vaihtovelkakirjalainat
3. Lainat rahoituslaitoksilta
4. Takaisinlainat työeläkevakuutuslaitoksilta
5. Saadut ennakot
6. Ostovelat
7. Rahoitusvekselit
8. Velat saman konsernin yrityksille
9. Velat omistusyhteisyriksille
10. Muut velat
11. Siirtovelat

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015 (PMA) ohjaa pienten yhtiöiden tilinpäätöstietoja. Pien- ja mikroyritykset voivat jättää esittämättä numeroin merkityt alakohdat. Saamisista on ilmoitettava erikseen pitkäaikaisten saamisten määrä ja vieraasta pääomasta pitkäaikaisten velkojen määrä. (PMA 1735/2015 2.4 §.) Mikroyritysten osalta omasta pääomasta on eriteltävä ne erät, jotka on säädetty omaan pääomaan kuuluviksi kyseistä yritysmuotoa sääntelevässä yhtiölainsäädännössä sekä edellisten tilikausien voitto (tappio) ja tilikauden voitto (tappio). Vieraasta pääomasta on eriteltävä lyhtyaikaisten velkojen määrä. (PMA 1735/2015 4.2 §; Taloushallintoliitto 2017, viitattu 27.2.2018.)

Kirjanpitoasetuksen (1339/1997 1.1 §) mukaan kululajikohtainen tuloslaskelma on laadittava seuraavan kaavan mukaisesti, jollei jäljempänä toisin säädetä:

1. LIIKEVAIHTO**2. Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos****3. Valmistus omaan käyttöön****4. Liiketoiminnan muut tuotot****5. Materiaalit ja palvelut**

a) Aineet, tarvikkeet ja tavarat

aa) Ostot tilikauden aikana

ab) Varastojen muutos

b) Ulkopuoliset palvelut

6. Henkilöstökulut

a) Palkat ja palkkiot

b) Henkilösivukulut

ba) Eläkekulut

bb) Muut henkilösivukulut

7. Poistot ja arvonalentumiset

a) Suunnitelman mukaiset poistot

b) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä

c) Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset

8. Liiketoiminnan muut kulut**9. LIIKEVOITTO (-TAPPIO)****10. Rahoitustuotot ja -kulut**

a) Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä

b) Tuotot osuuksista omistusyhteisyhteisöissä

c) Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista

d) Muut korko- ja rahoitustuotot

e) Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista

f) Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista

g) Korkokulut ja muut rahoituskulut

11. VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

12. Tilinpäätössiirrot

- a) Poistoeron muutos
- b) Verotusperusteisten varausten muutos
- c) Konserniavustus

13. Tuloverot

14. Muut välittömät verot

15. TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Valtioneuvoston asetus pien- ja mikroyrityksen tilinpäätöksessä esitettävistä tiedoista 1753/2015 (PMA) ohjaa pienten yhtiöiden tilinpäätöstietoja. Pien- ja mikroyritykset voivat esittää kohdat 1-5 yhdistettynä Bruttotulo –nimiseksi eräksi (PMA 1735/2015 2.1 §, 4.1 §). Mikroyritys saa jättää esittämättä kirjaimin merkityt alakohdat (PMA 1735/2015 4.1 §).

TEEMAHAASTATTELUT:

Suunnittelu- ja konsultointiala:

Haastattelu 2.3.2018. Tekijän hallussa.

Rakennusala:

Haastattelu 21.3.2018. Tekijän hallussa.

Puhelinhaastattelu 23.3.2018. Tekijän hallussa.

Haastattelu 28.3.2018. Tekijän hallussa.

Kaupan ala:

Haastattelu 3.4.2018. Tekijän hallussa.

Haastattelu 6.4.2018. Tekijän hallussa.

Tilitoimistot:

Haastattelu 20.4.2018. Tekijän hallussa.

KESKUSTELUT:

Toimeksiantaja:

Haastattelu 20.4.2018. Tekijän hallussa.